ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 45 (1800) ГОД XXXV БЕЛАСТОК 11 ЛІСТАПАДА 1990 г. ЦАНА 600 зл.

Так выглядае Беларускі цэнтр у кліўлендскім „Полацку".

XIX СУСТРЭЧА АМЕРЫКАНСКІХ БЕЛАРУСАЎ

— Хто ў каго бярэ інтэрв'ю? — спытаўся праходзячы побач паэт Генадзь Бураўкін, старшыня Беларускай місіі пры ААН, калі я якраз адказвала на пытанні Зоры Кіпель наконт першых уражанняў аб сустрэчы.

— Гэта сапраўды сусветны з'езд беларусаў, — сказала я ёй тады. — Мы мала што памыліліся, звяртаючыся па візу ў амерыканскае пасольства, калі напісалі, што будзе гэта менавіта сусветны з'езд.

Людзі з'ехаліся не толькі з Паўночнай Амерыкі, гэта значыць са Злучаных Штатаў і Канады, але і з Беларусі, з Віленшчыны, з Беласточчыны, з Англіі, Францыі і Германіі... Для беларусаў Паўночнай Амерыкі такія з'езды, якія адбываюцца кожныя два гады, гэта сапраўднае свята. Ці чалавек паехаў бы ў другі канец Амерыкі кагосьці наведваць?! А вось спадарства Вінніцкія і Вітаўт Тумаш прыехалі аж з Каліфорніі, з Лос-Анжэлеса. І палічыце, колькі тут кіламетраў. А вось маці сямі дачок прыехала з Кентакі, дзе пра беларусаў амаль не чуваць. Узяла з сабой наймалодшую дачку і прыехала...

Не надта ўяўляю сабе, як выглядалі ранейшыя сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі,

(Працяг на стар. 6)

Старшыня Беларускай місіі пры ААН уручае Беларускаму цэнтру партрэты Янкі Купалы і Якуба Коласа.

ШТО ГЭТА ЗНАЧЫЦЬ?

15 кастрычніка ў Мінску прайшлі перамовы міністраў замежных спраў БССР і Польшчы — Пятра Краўчанкі і Кшыштофа Скубішэўскага. Мелася быць падпісана дэкларацыя аб супрацоўніцтве і добрасуседскіх адносінах, але падпісана не была. Польская прэса, амаль у адзін голас, назвала дыпламатычную місію міністра Скубішэўскага (дзе-нідзе ўпаміналася аб „дыпламатычнай афензіве") фіяскам. Звернем увагу, што падобныя па змесце і тоне дэкларацыі былі падпісаны польскім міністрам у Маскве і Кіеве. Здавалася б, перамовы ў Мінску — не болей, чым фармальнасць...

Каментарыі ў беластоцкай прэсе, зараз жа пасля міністэрскага візіту, былі аднабаковымі. Асабліва акцэнтавана была пастава беларускага боку ў дачыненні да беларускага пытання на Беласточчыне, усе зацытавалі сказанае Зянонам Пазняком на сустрэчы міністэрскай дэлегацыі з апазіцыяй у беларускім парламенце: „Беласточчына з'яўляецца этнічна беларускай зямлёй". Камюніке польскага прэсавага агенцтва паведамляла, што беларускі бок меў засцярогі да сцверджання ў праекце дэкларацыі пра непарушнасць дзяржаўнай мяжы і адкінуў пункт, у якім абодва бакі спасылаюцца на савецка-польскую дамову аб дзяржаўнай мяжы ад 16 жніўня 1945 г. Словам — у беластоцкіх мас-медыях жах і істэрыка. Во, беларусы дамагаюцца перагляду пытання аб межах...

Выказванні абодвух міністраў пасля заканчэння візіту былі памяркоўныя ў тоне і, можна сказаць, аптымістычныя. Абодва бакі рашылі адкласці падпісанне дэкларацыі і правесці далейшыя размовы (на гэты раз у Варшаве). Беларускі бок прапанаваў польскаму падрыхтаваць і падпісаць дзяржаўны трактат — дакумент непамерна значнейшай дыпламатычнай і юрыдычнай вагі, чым дэкларацыя.

Я не здзіўляюся ні трохі, што сэнс дыпламатычнага спаткання ў Мінску і таго, што там сталася, пакуль што недасягальны для беластоцкіх журналістаў. Загледжаныя на Захад, ахопленыя турботаю, чаму ж гэта Еўропа не хоча прыняць у сваё ўлонне Рэчпаспалітую Польскую, яны і думкі не дапускаюць, што дзяржава ў той шлях

(Працяг на стар. 2)

На мяжы

— 12 —

Ад пачуцця сораму да пачуцця гонару

У сённяшняй Беларусі, як грыбы пасля дажджу, узнікаюць розныя арганізацыі. Ёсць іх многа, але будзе яшчэ больш. Пакуль што большасць з іх прызнаецца да сваяцтва з Беларускім народным фронтам „Адраджэнне". У будучым наступяць глыбокія падзелы, а нават барацьба паміж тымі, хто сёння прапагандуе еднасць і адзінства. І гэта з'ява натуральная. Калі ідзе змаганне з адным ворагам, тады выступае еднасць, калі вораг знікае, людзі ў далейшым дзейнічаюць як у імпэце. Прагнуць барацьбы. А ў сувязі з тым, што аб'ект супольнай нянавісці знік, пачынаюць ненавідзець самі сябе. Як ілюстрацыя да сказанага мною можа быць сітуацыя ў Польшчы. Калі „Салідарнасць" змагалася з марксістамі, была маналітам; калі перамагла, падзялілася на цэлы рад арыентацый, якія вядуць паміж сабою вострую барацьбу. Аднак гэта ўсё не перакрэслівае натуральнасці і лагічнасці ўзнікнення многіх апазіцыйных арганізацый у Беларусі. На працягу сямідзесяці гадоў не было ў БССР свабоднага палітычнага жыцця. Праводзілася ў гэты час бяспрыкладная дэнацыяналізацыя беларусаў, існавала толькі адна партыя, якая была найлепшай і найразумнейшай. Такі ненатуральны стан рэчаў мусіў давесці да крызісу. У яго выніку маем дачыненне з зараджэннем і развіццём беларускіх нацыянальных арганізацый і партый. Колькі іх узнікне — не ведаем. Можна думаць, што многа. І гэта добра. Калі б узнікла толькі адна : перамагла, дык праз пяць-дзесяць гадоў зноў аказалася б, што маем дачыненне з адзінай найлепшай і найразумнейшай. І зразумела, што гэтая найлепшая і найразумнейшая зноў павяла б краіну да бяды.

Сёння, аднак, хачу гаварыць аб чымсьці іншым, чым аб партыйным плюралізме і яго перспектывах у Беларусі.

І так узнікаюць незалежніцкія партыі і арганізацыі. Узнікаюць без вопыту, без практыкі і, галоўнае, без грошай.

У Беларусі няма багатых спонсараў, якія маглі б і хацелі б выкідваць на дзейнасць такіх партый і арганізацый вялікія грошы. Народ таксама не скінецца на іх дзейнасць. Дзе ратунак? Ён на Захадзе. Некаторыя апазіцыйна настроеныя беларусы вялі са мной асцярожныя размовы з мэтай даведацца, чым „пахне" беларуская эміграцыя і якую праграму яна была б гатова падтрымаць. Зразумела, што мае рады ў гэтай галіне вельмі мала карысныя. Я не палітык і ніхто з эмігрантаў мяне не ўпаўнаважыў да якіх-небудзь абяцанак ці інфармацый у гэтай галіне. Зрэшты, кожны беларускі дзеяч ведае, што беларуская эміграцыя была і ёсць праціўнікам усяго таго, што звязана з СССР. На працягу дзесяткаў гадоў вяла яна барацьбу з русіфікацыяй Беларусі і з усёй сталінскай сістэмай, як гаспадарчай, так і ідэалагічнай. Значыць, беларускія апазіцыйныя дзеячы разумеюць, што маральную, палітычную і, быць можа, фінансавую дапамогу з боку эміграцыі можна будзе атрымаць толькі тады, калі будуць яны рэалізаваць палітыку, падобную да эміграцыйнай. І вось таму некаторыя дзеячы апрацоўваюць вельмі прыгожыя праграмы, арганізоўваюць дутыя мерапрыемствы, падаюць фальшывыя дадзеныя аб колькасці сваіх членаў, прыхільнікаў і аб сваіх уплывах і шлюць цудоўныя інфармацыі аб сваёй дзейнасці, лічачы пры гэтым на шчодрую дапамогу. Ці яе атрымліваюць, не ведаю. Я б не здзівіўся, калі б атрымлівалі. Здаецца мне, што за гэта не павінны мець прэтэнзіі афіцыйныя савецкія ўлады. Справа ў тым, што Савецкі Саюз ад пачатку свайго існавання фінансаваў за мяжой тыя сістэмы і тыя партыі, якія вялі карысную, з яго пункту гледжання, палітыку і дзейнасць.

Пры гэтым усё ж такі хачу сказаць і сваё „аднак". Справа ў тым, што кожная партыя ці арганізацыя раней ці пазней згіне, калі не знойдзе шляху да народных сэрцаў і розуму, а што за гэтым ідзе, і да народных грошай. Лёс кіруючых партый у краінах народнай дэмакратыі сведчыць аб гэтым найлепш. Карыстаючыся народнымі грашыма без згоды на гэта з боку народа, прыйшлі яны да таго стану, да якога прыйшлі.

Зразумела, што мой артыкул не будзе мець ніякага ўплыву на рэчаіснасць. Будова пацёмкінскіх вёсак у палітыцы будзе буйна развівацца і ў будучыні. І толькі пазнейшы вецер гісторыі здзьмухне іх з паверхні зямлі.

Сказанае датычыць не толькі БССР, але і Беласточчыны, бо і ў нас з цягам часу народзіцца плюралістычнае палітычнае жыццё, якое гарантуе сапраўдную дэмакратыю.

Алесь Барскі

З мінулага тыдня

Прэзідэнцкая кампанія ў разгары. Лех Валэнса сустрэўся з выбаршчыкамі ў Беластоку. Перад палацам Браніцкіх сабралася пяць тысяч чалавек. Кандыдат на прэзідэнта цэлую гадзіну адказваў на пытанні беластаччан.

Кандыдат на прэзідэнта Уладзімір Цімашэвіч сустрэўся ў Рыбалах з сялянамі з усходніх гмін Беласточчыны. Потым наведаў ён Грабарку і перадаў 5 мільёнаў злотых, сабраных ад сваіх прыхільнікаў, на адбудову спаленай царквы.

Беластоцкая гарадская рада прысудзіла званне ганаровага грамадзяніна Беластока Леху Валэнсу і Рышарду Качароўскаму — прэзідэнту Рэчыпаспалітай Польскай у эміграцыі. Р. Качароўскі з'яўляецца ўраджэнцам Беластока і пасля перадачы сваёй улады выбранаму народам прэзідэнту хоча вярнуцца ў родны горад.

Ваяводскі выбарчы камітэт Уладзіміра Цімашэвіча арганізаваўся ў Беластоку, а яго старшынёю выбраны **Вітальд Карчэўскі**. У склад камітэта ўваходзіць і **Янка Зенюк** — дырэктар Ваяводскай педагагічнай бібліятэкі, шматгадовы дзеяч БГКТ.

Епіскапы каталіцкай архіепархіі ў Беластоку Эдуард Кісель і Эдуард Азароўскі зрабілі візіт праваслаўнаму архіепіскапу беластоцкаму і гданьскаму Саву. У час сустрэчы яму было даручана афіцыйнае запрашэнне на імшу, якую 5 чэрвеня 1991 г. у Беластоку адправіць **папа Ян Павел II**. Іерархі абмяркоўвалі таксама дэталі сустрэчы папы з прадстаўнікамі Праваслаўнай царквы.

Беластоцкая вячорка „Кур'ер Падляшскі" будзе перададзена кааператыву, створанаму журналістамі гэтай газеты. Савет Міністраў адобрыў ужо план упарадкавання маёнтку РСВ „Прэса-Кніжка-Рух", прадстаўлены ліквідацыйнай камісіяй.

Ліст у справе перадачы „Газеты Вспулчэснай" журналісцкаму кааператыву накіравалі прэм'ер-міністру **Тадэвушу Мазавецкаму** паслы Беластоцкай зямлі **Уладзімір Цімашэвіч** і **Януш Шыманскі.** Ліквідацыйная камісія вырашыла газету прадаць на аўкцыёне.

Новым рэктарам Медыцынскай акадэміі ў Беластоку выбраны прафесар Анджэй Каліцінскі — сенатар, старшыня Польскага камітэта „Дзеці Чарнобыля". **Рэктарам Беластоцкай палітэхнікі паўторна выбралі прафесара Казімежа Пяньkоўскага.**

Закончылася пратэстацыйная акцыя студэнтаў філіяла Варшаўскага універсітэта ў Беластоку, а яе прычынай было невыплачванне стыпендыяў за IV квартал г.г. Пасля перагавораў улады абяцалі перадаць філіялу ВУ каля аднаго мільярда злотых у стыпендыяльны фонд.

Апеляцыйны суд пачаў сваю дзейнасць у Беластоку і будзе ён выконваць ролю Вярхоўнага суда для паўночна-ўсходняга рэгіёна. Ва ўрачыстым адкрыцці суда ўдзельнічаў міністр справядлівасці **Аляксандр Бэнткоўскі.**

Міністр сувязі Ежы Слезак, які з'яўляецца паслом ад Беласточчыны, дзяжурыў у пасольскім бюро ў Беластоку. Да міністра-пасла нельга было ў гэты дзень дазваніцца, бо... папсаваліся тэлефоны.

Што гэта значыць?

(Працяг са стар. 1)

у Еўропу яшчэ не падрыхтаваная. Еўропа, прынамсі ў геаграфічным і палітычным аспектах, не канчаецца на ўсходняй мяжы Польшчы. За ўсходняй мяжою Польшчы нараджаюцца ў пакутах маладыя суверэнныя дзяржаўныя арганізмы — суседзі Рэчыпаспалітай. І дачыненні з імі будуць для Польшчы лакмусавай паперкай, што вызначае ступень „еўрапеізацыі" дзяржавы, яе прыгоднасць Еўропе. У Еўропу не прымаюць „еўрапеізаваных", так бы мовіць, адным бокам. Нельга з аднаго боку выстаўляць сябе дэмакратам, а з другога далей спаглядаць праз „імперыяльныя акуляры", нацэленыя на Маскву па-над Мінскам. Змянілася „палітычная оптыка"... Грамадская свядомасць у Польшчы — яшчэ не...

Мінск падаў першы сігнал вышэй спамянутае змены. Гэты сігнал быў успрыняты ў Польшчы амаль як гарматны залп.

Мінск ставіць першыя крокі ў самастойнай замежнай палітыцы. І хоча быць трактаваны як партнёр у той палітыцы, а не як часовая прайва палітычнага фальклору на абломках струхлелай імперыі. Абсалютна лагічным і апраўданым, у такім выпадку, з'яўляецца пастава міністра Пятра Краўчанкі адносна савецка-польскага пагаднення з 1945 года. Як жа будаваць новыя дзяржаўныя адносіны, абапіраючыся на рэлікт „дыпламатыі" сталінскіх часоў? Калі так, то, можа, наступным крокам будзе прызнанне законнасці савецка-польскага трактату з 1921 года, што быў падпісаны ў Рызе? Рэлікту ленінскай „дыпламатыі"? Ліквідуючы рэшткі бальшавізму ва ўнутраных справах, трэба ліквідаваць іх і ў вонкавых дачыненнях. Палітычны курс, які намеціўся ў Мінску пасля візіта міністра Скубішэўскага, не пакідае сумнення: Беларусь не намерваецца будаваць свае замежнае палітыкі, як нейкая хімера на „Крэсах Всходніх", якія невядома каму прыналежаць.

А справа Беласточчыны, якая выклікала слоўны панос у беластоцкіх газетах? Тут у беластоцкіх журналістаў задзейнічаў прынцып „падвойнага думання", які так вычарпальна ахарактарызаваў Джордж Оруэль у рамане „1984". Калі польскі ўрад ставіць пытанне аб лёсе польскае нацыянальнае меншасці ў СССР, дык гэта добра і патрыятычна, бо гэта ж суродзічы... А калі на дыпламатычным узроўні Беларусь упершыню (паўтараю — упершыню за сваю гісторыю) звярнула польскаму боку ўвагу на некаторыя адмоўныя аспекты ў існаванні беларуска-польскага этнічнага сумежжа на Беласточчыне — дык гэта што? — нахабства і пасяганне на суверэннасць Польшчы?

Шлях у Еўропу, у прынцыпе, адчынены, хаця шмат яшчэ ўсялякага роду мытняў на некаторых пераездах. Там праверкаюць не толькі, колькі ў цябе грошай у кішэні, але і пасведчанне аб здароўі: вылечыўся ты ад бальшавізму ці яшчэ не? Уражанне такое, што гэтае хваробы хапае па абодвух баках польска-беларускае мяжы. І трэба яе вылечваць па-сапраўднаму, і не імкнуцца выпісваць сабе фальшывыя пасведчанні аб выздараўленні.

Ян Максімюк

ПЯСНЯР БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

Творчасць польска-беларускага паэта з апалячанай беларускай сям'і Уладзіслава Сыракомлі (сапр. Людвік Кандратовіч; 1823—1862) не перастае цікавіць вучоных. Ужо ў 1983 г. на Беларусі з'явілася манаграфія Уладзіміра Мархеля „Лірнік вясковы. Сыракомля ў беларуска-польскім літаратурным узаемадзеянні“, у якой упершыню ў беларускім літаратуразнаўстве раскрывалася роля паэта ў станаўленні новай беларускай літаратуры. Нядаўна Алег Лойка ў сваім другім, дапрацаваным і дапоўненым выданні „Гісторыі беларускай літаратуры“ (Мінск, 1989) прысвяціў ураджэнцу Смольгава, што на Бабруйшчыне, асобны падраздзел. І вось з акадэмічнай серыі „Нашыя славутыя землякі“ свет убачыла новая кніжка Уладзіміра Мархеля пра Уладзіслава Сыракомлю „Вяшчун славы і волі“*).

Кніга складаецца з сямі раздзелаў, пачынаючы ад „Маленства на колах“ паэта, да жыццядзейную „Памяць нашчадкаў“, пра якую так прыгожа пісаў Янка Купала:

„Будзеш жыць! Будуць векі ісці за вякамі, —
Не забудуцца дум тваіх словы,
Як і слоў беларускіх, жывучы між намі,
Не забыўся ты, Лірнік вясковы“.

Аўтар прасочвае радаслоўную, маленства і дзяцінства малога Кандратовіча гербу Сыракомля, яго вучобу ў павятовай школе пры дамініканскім кляштары ў Нясвіжы з „цвёрдай дамініканскай дысцыплінай“ у 1833—1835 г.г., а затым у той самай школе ў Навагрудку, у якой у 1807—1815 гадах вучыліся Адам Міцкевіч і адзін з першых беларускіх паэтаў Ян Чачот, службу ў канцылярыі кіраўніцтва радзівілаўскімі маёнткамі ізноў жа ў Нясвіжы, арандатарства ў Залучы пасля жаніцьбы будучага паэта ў 1844 г. з Паўлінай Мітрашэўскай. Мабыць, „залучанскі кругабег“ Прынямоння адыграў рашаючую ролю ў пранікненні Кандратовічам душы беларускага селяніна. Неўзабаве, яшчэ ў 1844 г., прадвызначыла гэта ягоны літаратурны дэбют у рэдагаваным „ліцвіном“ Юзафам Крашэўскім віленскім часопісе „Атэнэум“. Ад гэтага часу літаратурнае прызнанне маладога Людвіка бесперапынна расло, а Залуча да пераезду ў 1852 г. Уладзіслава Сыракомлі ў Вільню стала своеасаблівым цэнтрам мастацкага жыцця і такой жа, відаць, школай для запрошанага сюды жыць сакратара-памочніка вясковага лірніка, маладога яшчэ тады настаўніка Вінцэся Каратынскага (1831-1891).

У Вільні, сталіцы краю, Уладзіслаў Сыракомля аказаўся ў зеніце славы. Ягоныя кнігі выходзяць у Пецярбурзе і Вільні, выступае ён і ў варшаўскім друку.

Разрыў з Прынямоннем і вясковым асяроддзем прымушае, аднак, паэта пасяліцца ў фальварку Барэйкаўшчына, што па дарозе з Вільні на Ашмяны, у які ён пераехаў у 1853 г. Тут у ягонай творчасці ўзмацняюцца грамадзянскія матывы.

Патрыятызм „Лірніка Літвы“ (г. зн. Беларусі) не дазволіў яму пераехаць на сталае месцажыхарства ў Варшаву, у якой перад ім паўстала спакушальная магчымасць стаць рэдактарам „Gazety Codziennej“. Як пісаў паэт Адаму Плугу: „Сум па радзіме, па сваіх, па Вільні забіў бы мяне“. „Лірнік вясковы“ вывучае „сталіцу правінцыі“ Мінск, у адрозненні ад Вільні, якую лічыць ён „сталіцай краю“. Тут у 1859 г. ставіцца ягоная п'еса „Соф'я, князёўна Слуцкая“.

У раздзелах „На мінскім Парнасе“, „Насустрач народу“, „Напярэдадні буры“ Мархель прасочвае літаратурную дзейнасць Кандратовіча, у тым ліку і ягоную беларускамоўную творчасць: верш „Добрыя весці“, надрукаваны ў беларускай агітацыйнай брашуры „Гутарка старога дзеда“ напярэдадні паўстання 1863—64 г.г. у падпольнай друкарні ў Беластоку (другім з захаваных быў „Ужо птушкі пяюць усюды“), а таксама інтымнае і грамадска-палітычнае жыццё. За сваю дзейнасць паэт быў арыштаваны 30 красавіка 1861 г. у Сувалках, калі вяртаўся з канспіратыўнага падарожжа з Варшавы на радзіму. Хворы на сухоты, памёр 15 верасня 1862 г.

Трэба згадзіцца з У. Мархелем, што ўся творчасць беларускага паэта-дэмакрата, звязаная праз тэматыку і фальклор, а таксама выяўленне мясцовага генатыпу, з Беларуссю, быццам бы назапашвала энергію, каб „вось-вось адрадзіцца ў форме беларускай мовы і трапіць, як хацеў ён таго сам, пад стрэхі „братоў у капоце і братоў у сярмязе“. Невыпадкова ж Янка Купала лічыў яго першым з польскіх паэтаў, якія найбольш паўплывалі на ягоную творчасць. Вядомы польскі літаратуразнаўца А. Брукнер у сваіх меркаваннях пра творчасць Сыракомлі ішоў яшчэ далей: „гэта сапраўдная беларуская кроў“ (!). Добра сталася, што на сучасным этапе гэтая „кроў“, дзякуючы такім даследчыкам як Уладзімір Мархель, становіцца каштоўным здабыткам усяго беларускага народа, штораз шырэй уваходзіць у яго нацыянальны кровазварот, без якога немагчымае існаванне ніводнай нацыі.

Юры Трачук

*) У. І. Мархель, Вяшчун славы і волі. Уладзіслаў Сыракомля, „Навука і тэхніка“, Мінск 1989, сс. 62.

ЦІ БУДУЦЬ БЕЛАРУСКІЯ ПАСЛЫ?

Пад такім загалоўкам надрукавалі мы ў 40 нумары „Нівы“ ліст БДА Маршалку Сейма і адказ на яго. Тэкст гэты быў прычынай палемічнага выступлення гайнаўскай „Салідарнасці“ да Маршалка Сейма, а копія гэтага пісьма была даслана нам у рэдакцыю дзеля апублікавання.

**PAN
MARSZAŁEK
SEJMU
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

Niniejszym uprzejmie informujemy, iż w numerze 40-tym białoruskiego czasopisma „Niwa“ z dnia 7. X. 1990 r. ukazał się tekst listu, skierowanego do Pana Marszałka przez Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne w dniu 15. 09. 1990 r. podpisany przez Przewodniczącego Rady Głównej BZD pana Sokrata Janowicza i Koordynatora Zarządu Krajowego BZD Wiktora Stachwiuka. List ten jest niezmiernie tendencyjny i zapewne nie reprezentuje zdania większości Białorusinów, zamieszkałych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Już sam zwrot „areał etnicznie niepolski“ budzi sprzeciw, ale niech głos w tym akapicie listu zabiorą historycy.

Wielce niesprawiedliwe jest również stwierdzenie dotyczące obsady stanowisk w nowotworzonych Urzędach Rejonowych. Rejon w Hajnówce zatrudnia ok. 75% pracowników wyznania prawosławnego. Rzecz w tym, że żaden z zainteresowanych w kwestionariuszu osobowym nie wpisał narodowości białoruskiej.

A tak na marginesie ciekawi jesteśmy, jaką politykę kadrową prowadziłby pan poseł Siemieniuk, popierany na stanowisko Kierownika Urzędu Rejonowego w Hajnówce przez Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne? Do czasu „Okrągłego Stołu“ ok. 80% stanowisk kierowniczych w rejonie Hajnówki obsadzonych było przez Białorusinów i „mniejszość“ polska nie pisała do Parlamentu oponujących petycji.

Panie Marszałku!

Wielokrotnie ludzie skupieni wokół ideałów „Solidarności“ starali się przyciągać do siebie Białorusinów. Nie miała być to współpraca na zasadzie „coś za coś“, ale „wspólnie decydujemy o tym, co można na tym terenie zmienić na lepsze“. Jednakże, z żalem przyszło nam stwierdzić, że ci Białorusini, którzy postanowili współtworzyć Rzeczypospolitą Polską opartą o ethos „Solidarności“, zostali natychmiast definitywnie zanegowani przez białoruskie ośrodki decydenckie, a także — różnymi metodami — przez część — mieszkających tu społecznoś-

(Працяг на стар. 5)

БЕЛАРУСКІЯ САМВЫДАТЫ

ВЫСТАЎКА Ў ЛОДЗІ

Дзякуючы стараннем мастака Міколы Давідзюка і лодзінскага аддзела Таварыства „Памост“ у бібліятэцы Лодзінскага універсітэта (пачынаючы з 12 кастрычніка) была адкрыта выстаўка беларускіх неафіцыйных выданняў — „самвыдатаў“ (тое, што ў Польшчы мае назву „drugi obieg“). Зараз у дачыненні да такога роду выданняў часцей стасуецца назва „незалежныя выданні“ або „незалежны друк“. На выстаўцы паказаны выданні перыядычнага характару (часопісы і газеты) ды шмат аказіянальных друкаў, брашураў, зборнікаў песень і паэзіі. Не пасягаючы на поўную прэзентацыю беларускай незалежнай (непадцэнзурнай) выдавецкай актыўнасці, выстаўка усё-такі надзвычай добра (у гістарычным і тэматычным кантэкстах) адлюстроўвае асноўныя шляхі яе развіцця. Варта тут нагадаць, што пачатак беларускім незалежным выданням дадзены якраз у Беластоку Беларускім незалежным выдавецтвам, якое ў 1981 годзе выпусціла першы нумар „Беларускіх Дакументаў“ (потым, у 1981-83 г.г., выйшлі тры наступныя нумары). Што датычыць Беласточчыны, дык яе „самавыдатаўскі“ ўклад прадстаўлены на выстаўцы амаль вычарпальна. Для Беласточчыны этап „самвыдатаў“ можна лічыць ужо пройдзеным: зараз можна выдаваць усё і ўсім, а да таго ж афіцыйна, абы толькі грошы. На Беларусі далей яшчэ выданні распадзяляюцца на афіцыйныя (зарэгістраваныя) і „нефармальныя“. Пачатак незалежнага друку трэба звязваць з выданнем „Бурачок“, якое паявілася ў Мінску ў канцы 1986 або ў пачатку 1987. Буйны рост нефармальнай выдавецкай актыўнасці наступіў у канцы 1988 г., пасля стварэння аргкамітэта БНФ „Адраджэнне“. На выстаўцы прадстаўлены асноўныя выданні БНФ („цэнтральныя“) і некаторыя „правінцыяльныя“ (выдавецкія органы паасобных груп падтрымкі БНФ) ды выданні маладзёжнай адраджэнскай плыні. Выстаўку трэба вітаць як надта карыснае мерапрыемства, якое знаёміць польскае асяроддзе з адным з важнейшых фактараў беларускага нацыянальнага прабуджэння і адраджэння — з незалежным беларускім словам. І трэба павіншаваць галоўнага аніматара выстаўкі — мастака Міколу Давідзюка (ён жа і ўкладальнік каталога выстаўкі) — з поспехам.

(ям)

САКРАТ ЯНОВІЧ
ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

(20)

Геапалітычнае становішча будучай (незалежнай) Беларусі вельмі нагадвае дылемы Польшчы, якая выкручваецца паміж галіятамі Нямеччыны і Расіі. Масква цвёрда захоча бачыць Мінск у ролі свайго сатэліта. Бельведэр не зможа зноў стацца канкурэнтам Крамлю, але напэўна спрабуе эканамічнай і культурнай пенетрацыі (асабліва ў заходніх, перадмінскіх рэгіёнах). Ёсць канцэпцыя знайсці месца для Беларусі ў балтыйска-чарнаморскай паласе дзяржаваў, ад Эстоніі да Украіны. Гістарычна гэта было б паўтарэннем тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Аднак жа тады, у мінулым, на поўдзень ад Палесся прасціраўся ўсяго казацкі стэп і дзе-нідзе галотныя мястэчкі, рабаваныя бандытамі... А на паўночным захадзе — нямецкія каланізатары толькі браліся ўбудоўваць свае „бургі" ў затоках латышскіх і эстонскіх рыбакоў. Сёння там бруіць еўрапейскасцю, а цёплы Кіеў стаў сталіцаю патэнцыі, роўнай Францыі.

Беларусь ад сваіх полацкіх пачаткаў была павернута тварам да Балтыкі. І там яе натуральныя, і бяспечныя ёй, саюзнікі: Літва, Латвія, Эстонія. Пацалункі з Украінай, праўдападобна, скончацца тым, чым скончыліся нашы рамансы з Польшчай, а потым з Расіяй... Замоцны для нас украінскі брат. Палітыка — гэта не прызнанне ў каханні, а рахунак.

Беларускую незалежнасць пацягне да дна не міжнародная палітыка, з якой клопат у момант распаду СССР не так і вялікі. Эканамічная вынішчанасць плюс чарнобыльская катастрофа, апустыніўшая чвэрць тэрыторыі рэспублікі, стануцца галоўнымі перашкодамі. Маскоўскі цэнтр аб'ектыўна не зацікаўлены ў выратаванні Беларусі, бо застаючыся слабою, яна нікуды не пабяжыць, будзе трымацца рукі „старэйшае сястры". Падацца ж ёй у польскі бок гэтаксама не дасць важнае карысці; Варшава сама трасе пустымі торбамі ды разяўляецца на абяцаныя нямецкія пірагі, намасленыя прытым доларамі. На мой погляд, не мінаваць Беларусі, менавіта, балтыйскай дарогі, перш за ўсё на Рыгу і Талін, каб закантактавацца са Скандынавіяй і багатай еўрапейскай Поўначчу (скажам: пайсці Рагвалодавым шляхам, тысячу гадоў назад праверaным). Украіна ж паімчыць у Еўропу цераз прылеглую венгерскую пушту; невыпадкова першая яе замежная дыпламатычна-гаспадарчая місія днямі апынулася якраз у Будапешце.

Наперадзе беларускай вандроўкі ў самастойнасць ляжаць паднебныя завалы ў выглядзе тэхналагічнай старасці індустрыі і марноты сельскай гаспадаркі. Расійскі і наогул савецкі рынак пакуль што выкупляе ўсё беларускае, нават барахло. Але як доўга пабудзе такі голад на абы-тавар? Расія ж уцякае дапераду, удана вяжучыся з глабальным бізнесам (мае яна што прапанаваць у суполку). Здавалася б, паўазіяцкі Азербайджан, і той наладзіў, во, міжнародны кангрэс гешэфту ў сталічным Баку... А што робіць Мінск, каб не застацца сіратою (якой ніхто не любіць)? Утрымаць адну голую ўладу — гэта сёння катастрофа.

Беларусь са сваім млявым патрыятызмам, як заўсёды, марудзіць ды расчульваецца над сабою. Вельмі пагрозлівая нашаму лёсу такая рыса беларускага нацыянальнага характару! Канчаючы палітычным, але і намёклівым жартам: шкада, што князям Радзівілам нашкодзілі палякі ва ўсталяванні уніі Вялікага княства Літоўскага са Швецыяй! Замест ламаць цяпер галаву над тым, як зрабіцца нам еўрапейцамі, мы імі, звычайна, здаўна ўжо былі б.

Канец

ЛЮДЗІ ДОБРЫЯ

— Была рэарганізацыя ў грамадскай апецы, — кажа **Галена Апольская**, кіраўнік навaўтворанага (17 чэрвеня г.г.) Гмiннага асяродка грамадскай дапамогі ў Нараўцы. — Я сюды прыйшла з Гміны, а **Еля Прусіноўская** была сацыяльным працаўніком у асяродку здароўя. Асталіся там толькі медсёстры. Гмінны асяродак грамадскай апекі з'яўляецца дарадчым органам пры войце.

— Вас толькі дзве на цэлую гміну?

— Ёсць у нас грамадскія апекуны — 23, у кожным салэцтве, і яны нам дапамагаюць. Мы самі не ведаем, што будзе з намі: пакуль што будзем „існаваць" да снежня 1991 г. Невядома, які будзе ў будучым годзе бюджэт. Можа, трэба будзе аблажыць падаткам жыхароў гміны, прадпрыемствы на фонд дапамогі? Была сустрэча ў маі з дырэктарамі прадпрыемстваў, наконт дакормлівання дзяцей. А тыя дырэктары ў такой сітуацыі, што не змогуць ні ў чым дапамагчы! У ПКПСе (польскі камітэт грамадскай дапамогі) таксама цяжка. У гэтым годзе толькі на „суседскую дапамогу" ёсць яшчэ датацыя.

Пакуль што лячэнне бясплатнае, але, праўдападобна, пасля новага года бальніцы будуць даваць рахункі асяродкам грамадскай апекі за пабыўку ў бальніцы іх падапечных. Ужо цяпер адзін дзень у бальніцы каштуе 24 тысячы. Вазьміце толькі ўсіх тых, каму даем успамогу — гэта людзі ўжо нездаровыя, інваліды. Вельмі часта занядужваюць, ляжаць у бальніцах. Была такая падапечная, адзінокая жанчына з Ляшукоў. Накіроўвалі яе ў дом грамадскай апекі для цяжка хворых у Сямяцічах. І была ўжо трэцяя ў чарзе, чакала толькі смерці іншага хворага, бо ж месцаў няма. Праляжала 8 месяцаў у бальніцы і памерла, не дачакаўшыся. Нашыя падапечныя чакаюць свайго месца ў дамах апекі ў Белавежы, у Ялоўцы...

Дапамогу патрабуючым даем розную: апрача фінансавай успамогі даем успамогу на канкрэтную мэту (напрыклад, на адзенне, электрычнасць, харчы...), забяспечваем апеку медсёстраў ПЦК, „суседскую дапамогу", да якой даплачвае ПКПС. Пакуль што няма Палажэння аб грамадскай апецы. Асяродак грамадскай дапамогі дзейнічае на падставе перш за ўсё інструкцый. Ёсць бюджэт, да гэтай пары 172 мільёны ў год. Цяпер дадаюць 22 мільёны на жыллёвыя выдаткі, звязаныя з фондам, які ўвёў міністр Я. Курань. Яму якраз, Міністэрству працы і сацыяльнай палітыкі, падначалены асяродкі грамадскай апекі.

Трэба пастаянна наведваць раён, асяроддзе, шукаць новых патрабуючых. Еля ходзіць, ездзіць роварам, часам карыстаецца карэткай хуткай дапамогі з асяродкаў здароўя. У гміне многа хутароў, і ўсюды трэба даехаць ці дайсці. А да старэйшых людзей неабходная і цярплівасць, і веданне псіхікі старога чалавека.

Бываюць справы, якія датычаць не толькі старых. Было такое дзіця, якое неабходна было аддаць у дом для недаразвітых дзяцей у Засцянках; трэба было таксама чакаць месца. У верасні мелі мы праблему з сям'ёй адзінокай маці. Цэлы час стараліся мы ёй дапамагчы таму, што ніводнае прадпрыемства не хацела прыняць на работу тую жанчыну. Прыйшоў новы дырэктар у Кааператыў сялянскіх паслуг, чалавек „чужы". Папрасілі мы яго, каб даў кабеце працу. Калі пачала працаваць, стала на ногі, і мы ўжо ёю не займаліся. Аказалася, што кааператыў кожны другі месяц высылае частку працаўнікоў у бясплатны водпуск. Жанчына не магла выправіць сына ў сярэднюю школу, не мела грошай яму ні на боты, ні на білет. Мы ўжо праз дзень усё гэта ведалі. Купілі хлопцу патрэбныя рэчы — вопратку, боты...

Дапамагаем аплаціць інтэрнат, часам для дзяцей, якія вучацца ў сярэдняй школе, шукаем кватэру за апеку. Даплачваем мнагадзетным сем'ям да вы-

ВАЛЭНСА І МЕНШАСЦІ

На прэс-канферэнцыі ў Гданьску галоўны рэдактар „Газеты Вспулчэснай" Анатоль Вакулюк запытаў Леха Валэнсу, ці хацеў бы ён у прэзідэнцкай кампаніі здабыць прыхільнасць нацыянальных меншасцяў для сваёй кандыдатуры.

Старшыня „Салідарнасці" адказаў:

— Tak, proszę państwa. Bardzo będę zabiegał o pozyskanie. Miałem już pierwsze echa w Wielkopolsce. Tam mówiono, że jest to region, który pięknie się gospodarzy i ona by chciała mieć samodzielność. Uważano, że nie należy iść w tym kierunku. Jeśli Europa się jednoczy, jeśli granice będą tylko znakami na mapie, to my nie możemy iść w odwrotną stronę. To, że dzisiaj nie ułożone są prawa, nie są drożne systemy, niedopuszczane, czy niezauważane mniejszości, to trzeba poprawić system, trzeba otwierać się a nie zamykać. Wszystkie te problemy trzeba widzieć bez granic, bez paszportów. Wtedy w jednej Europie nie będzie tych problemów, wszyscy będziemy na tych samych zasadach. Dziś te problemy są, bo są różnice ekonomiczne, są różnice w decydowaniu, w reprezentowaniu, nie dopracowaliśmy tych rzeczy, to powoduje spięcia.

Aby to wszystko usunąć, trzeba mieć zgodę na to, ale zgodę przez uczestnictwo, przez współdecydowanie na miarę możliwości i logiczności. Jeśli będzie dobra wola, zrozumienie epoki, w której żyjemy to nie uważam, że będą problemy z mniejszościami.

My mamy być silni i dumni tym, że właśnie mniejszych i słabszych widzimy.

Рэха скарынінскіх святкаванняў

У Полацку я хадзіў па святочных вулках і пляцах, сузіраў з іншымі відовішчы на сцэне і не толькі... Вось побач з табою — Францішак і яго жонка, паплечнік Пятро Мсціславец, Мікола Гусоўскі, якому Скарына паказвае свае першадрукі. Гэта — фрагменты са спектакля па п'есе А. Петрашкевіча „Напісанае застаецца".

А колькі радасці можна было пабачыць у людскіх вачах, калі выступалі самадзейнікі і прафесійныя выканаўцы з фальклорнымі песнямі! Хтосьці абыякавы да іх, некаму проста падабаюцца, нехта ж з дзяцінства ўскрылены гэтымі творамі народа, яго талентам. Для ўсіх аднолькава спяваліся гэтыя песні. Талент жа слухача — ва ўменні слухаць і браць штосьці для сябе. Мо ад гэтага няўмення нашая глухата да свайго народна-роднага?

І не толькі няўменне даводзіцца вінаваціць, але і нежаданне слухаць. Гэты нацыянальны нігілізм, як ва ўсю буяе на беларускіх гонях. Прыгадваю часы, калі нацыянальныя сімвалы лічыліся ледзь не нададзе-

Звон... Ці ўзбудзіць ён нашу памяць?

даткаў на ежу ў школе, жыллё, электрычнасць, ацяпленне. Старэйшыя людзі карыстаюцца перш за ўсё ўспамогай на дровы і апекай. У Нараўцы ёсць пункт ПЦК, дзе працуе 13 сясцёр ПЦК, якія апякуюцца 51 асобай. З „суседскай дапамогі" карыстаецца 30 сем'яў; часам адна асоба ў сям'і, а бывае, што і чатыры, як пад Тарнопалем.

— „Суседская дапамога?" Ці тыя, што апякуюцца, зарэгістраваныя ў вас? Ці, можа, даstaюць за гэта нейкія грошы?

— Так. Вось тут у мяне спісак сем'яў ці асоб і іх апекуноў.

Правяраючы асяроддзе, я даведваюся, ці дапамога яшчэ патрэбная. ПКПС дае за апеку невялічкія грошы — усяго 20 тысяч у месяц.

Многія, хто не мае пенсіянерскіх правоў, з увагі на ўзрост карыстаюцца нашай пастаяннай фінансавай дапамогай; такіх асоб у нас 9. Успамога такая — 331 тысяча злотых.

Была ў нас праблема з сям'ей Б. Ён — ваенны ветэран, абое маюць высокую пенсію. Яны павінны былі трошкі данлачваць да апекі. Якія ж былі скандалы, сваркі, спасыланні..! Ёсць у іх чацвёра дзяцей, часта прыязджаюць. „Калодзеж заваліўся, хто мне зробіць новы?" — пытаецца ў нас дзядуля. — „Дзеці няхай зробяць! " — „Ну так, але мае дзеці адукаваныя, яны пойдуць у зямлі капацца?!" Кожны сваіх дзяцей шануе. Калісь да маці прыехала ў водпуск дачка з Гайнаўкі. Прыйшла б, сказала б, што яна ў водпуску і сама дапаможа маці, а сястра ПЦК пайшла б да іншых. А тая кажа дзяўчыне: „Прынясі мне вады і дроў!", бо ж яна прыехала адпачываць!

„Няма з чаго жыць", — кажа бабуля П. з Нараўкі. А дзяцей у яе шасцёра. Запрапанавалі мы ёй, што звернемся да іх з „добраахвотнай аліментацыяй" на маці. „О не! Дзякую вельмі, дапамога мне не патрэбная!" Маці не хоча „задзірацца" з дзецьмі.

Людзі часта не ведаюць, што ім „належыцца", і трэба дапамагчы. І сабраць дакументы, і самім паінфармавацца, і справу перадаць у надзейныя рукі, а часам і добра нахадзіцца, дзе, здаецца, справа ўжо „пішы прапала", ці справа „не нашая". 1 беспрацоўныя ёсць у гміне (накуль што 68 асоб), а будзе іх больш, бо прыдуць такія, якім пасля школы не будзе працы.

Часта тыя, у каго мала і жывуць вельмі скромна, да нас не прыходзяць. Ёсць і такія, як К. у Семяноўцы: далі яму ўспамогу, калі хвараў, а ён яе прапіваў. „Хто не п'е сёння?" — здзівіўся К., калі мы рашылі не дапамагаць яму больш!

Ёсць у нас у гміне людзі добрыя, ахвотныя да дапамогі іншым, бескарысныя. Прапануюць узяць патрабуючага апекі да сябе на зіму, прыносяць пакупкі, прапануюць зрабіць печы... Часта тыя, каму гэта прапануюць і дапамагаюць, адначасова да іх падазрона, бо прывыклі, што кожны хоча іх пакрыўдзіць і бачыць толькі свой інтарэс. А ў такія часы трэба трымацца разам, не заламваць рук і рабіць, што зможам, каб лягчэй было нам жыць...

Міра Лукша

ЗАПРАШЭННЕ Ў ЛОНДАН

Усіх, хто, мабыць, будзе ў Лондане яшчэ ў гэтым або наступным годзе, Англа-беларускае таварыства запрашае на даклады, якія будуць чытацца ў памяшканні Беларускай бібліятэкі імя Францішка Скарыны (London, Holden Road 37). Прадбачваюцца наступныя тэмы:

— 31 кастрычніка — праф. А. Макмілін „Дэпрэсія і надзея. Паэма пра Ларысу Геніюш",

— 9 студзеня — д-р З. А. Сямашка „Беларусь і Нямеччына — гісторыя і перспектывы",

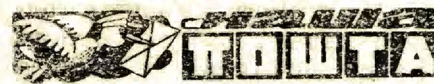
— 6 лютага — Н. Кярсцюк „Беларуская нацыянальная мова",

— 24 красавіка — В. Рыч „Чарнобыль — водгукі ў друку",

— 5 чэрвеня — д-р Л. Г'юз „Пётр Вялікі і Беларусь".

Тэмы цікавыя, варта паслухаць.

(А.М.)

Паважаная рэдакцыя газеты „Ніва"!

Звяртаюся да вас з просьбай. Калі ёсць такая магчымасць, то надрукуйце мой адрас у газеце. Хацеў бы перапісвацца з маладымі людзьмі з Беласточчыны.

Трохі пра сябе. Мне 34 гады. Закончыў факультэт журналістыкі БДУ імя Леніна. Але пакуль што працую на заводзе. Цікаўлюся гісторыяй, літаратурай, збіраю газеты розных рэспублік, гумар. У мінулым годзе выпісваў „Ніву" і з задавальненнем чытаў яе, асабліва старонку гумару „Ніўка" і дзецям „Зорку". Збіраю гумар, перакладаю з рускай і ўкраінскай моваў на беларускую.

Калі хто захоча напісаць мне, няхай напіша на адрас:

220055. Беларусь
г. Мінск-55
абаненцкая скрынка № 69
Бабей Валерыю Сяргеевічу.

(Працяг са стар. 3)

ci. Wystarczy przypomnieć anonimowe ulotki szkalujące Z-cę Przewodniczącego TKK NSZZ „Solidarność" w Hajnówce, czy też wotum nieufności udzielone nauczycielowi historii ze szkoły podstawowej w Dubiczach Cerkiewnych.

Warta przytoczenia jest również sytuacja, kiedy to przed wyborami do samorządu w maju br. „Solidarność" hajnowska proponowała start ze wspólnej listy — kandydatom prawosławnym, którzy nie byli związani z ówczesnym układem władzy. Propozycja owa została przez liderów Białoruskiego Komitetu Wyborczego odrzucona, a osoby, które konkurowały na jednym mandacie z kandydatami BKW w kilku przypadkach wycofały się z wyborów.

Wysoka Izbo!

Jeżeli podejmiecie Państwo jakąkolwiek decyzję w tej niewątpliwie drażliwej sprawie, jaką jest sytuacja narodowościowa na terenie województwa białostockiego, prosimy o wysłuchanie wszystkich mieszkających tu społeczności. Rzecz w tym, aby consensus wypracowany był przy wspólnym stole, a nie poprzez narzucanie poglądu jednej ze stron o „krzywdzonym narodzie", bo nie znajduje to potwierdzenia w faktach. Wprost przeciwnie — świadczą one jak dotychczas o czymś zupełnie innym. Ale to nie pasuje do przyjętej przez liderów BZD koncepcji.

A może by tak zachęcić panów decydentów z Białoruskiego Zjednoczenia Demokratycznego do wspólnej pracy dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej, w granicach której wszyscy mieszkamy? Bo jak dotychczas wysuwają hasła polityczne, które bardziej dzielą niż łączą mieszkające tu społeczności.

W razie potrzeby chętnie przedłożymy Wysokiej Izbie dokumenty, ilustrujące problemy mniejszości narodowych na naszym terenie.

Z głębokim szacunkiem
Zarząd Komitetu Obywatelskiego Ziemi Hajnowskiej i
TKK NSZZ „Solidarność"

Przewodniczący
Terenowej Komisji
Koordynacyjnej
NSZZ „Solidarność"
w Hajnówce
ZBIGNIEW CZARNECKI

Przewodniczący
Komitetu Obywatelskiego
Ziemi Hajnowskiej
JAN DYNOWSKI

ШКОДНАЕ ГЭТА ІНТЭРВ'Ю

У допісе „Шкоднае гэта інтэрв'ю" („Ніва" за 9 верасня 1990 г.) Васіль Антанюк аспрэчвае неабходнасць адраджэння Уніяцкай царквы на Беларусі. Мяне дзівіць, чаму В. Антанюк так абурыўся, калі Юры Хадыка выказаў сваю думку, што уніяцкая рэлігія была і ёсць стрыжань беларускай культуры?

Свядомае беларускае духавенства пайшло на унію з польскай каталіцкай царквою, каб захаваць сваё аднапраўе з поль-

(Працяг на стар. 6)

ньімі фашыстамі. Але... На стадыёне выязджаюць вершнікі са штандарамі розных зямель Беларусі — Міншчыны, Віленшчыны, Наваградчыны і іншых, што бралі ўдзел у Грунвальдскай бітве. Сіні штандар, белы з дзьвюма гарызантальнымі чырвонымі палосамі, чорна-жоўты... і трэба ж было, каб зламалася выпадкова (?) адно дрэўца і выгашылі толькі шэсць штандараў скарыстаць у свяце. Бела-чырвона-белы застаўся „па-за гульнёю" ў Адраджэнне. Жахаешся, які гэта час! На календары — верасень 1990 г. Сіндром боязні паказаць існае сваёй гісторыі, каб не пакрыўдзіць „старэйшага брата"?

А ў агульных рысах... Добрае відовішча атрымалася на стадыёне ўвечары. Галопам імчыць вершнік з паходняю. Новая Пагоня? Якая дае мір і святло люду паспалітаму? Сцягі ваяводстваў і... На мячах б'юцца двое. Адзін з іх — за сваю зямлю, зямлю крывічоў.

Потым — выступ „Песняроў", „Верасаў", „Сяброў", „Свята". Не загінуў беларускі дух, раз гэтакімі апладысментамі сустракалі і праводзілі артыстаў гледачы.

А ля поўначы — вялікі феерверк і салют. У першы вечар — ля двух сцэн розных па прыгажосці стрэльбаў? Потым усе з запаленымі свечкамі рушылі да помніка Францішку Скарыну. Хтосьці, каб паставіць гэтую свечку, а нехта — каб проста яшчэ раз ушанаваць слыннага земляка. І, вядома, песні. Хтосьці запявае „Пагоню" на верш Максіма Багдановіча. Людзі падпяваюць. Потым „Фронт" Сокалава-Воюша, „У гушчарах" — гэта гімн нацыянальна-свядомай моладзі.

Свята. Скарына ўзрадаваўся б, каб мог пабачыць гэта сваімі вачыма. Мы на сваёй зямлі хочам не насельніцтвам, а нацыяй быць.

Тэкст і фота **Ул. Пучынскі**

Хто хацеў, набываў на свяце індульгенцыю. А раптам...

АДГАЛОСКІ

(Працяг са стар. 5)

скай царквою і гэтым супрацьставіцца паланізацыі беларускай веры і культуры.

Чаму царскі рэжым так непакоілі уніяты? Відаць, яны супрацьставіліся русіфікацыі нашай нацыі і, нягледзячы на ўсе перашкоды, за народную незалежнасць змагаліся аж да ліквідацыі уніі царскімі ўладамі ў 1839 г. Пасля ліквідацыі уніі руская праваслаўная царква ўсімі сіламі старалася перавесці ўсіх уніятаў у праваслаўе. Яны гэтаму супрацьставіліся і пачалі пераходзіць на каталікаў, польскую каталіцкую царкву. Ад таго часу нас пачалі дзяліць. Калі ты каталік — ты паляк, а калі праваслаўны — беларус або рускі.

У канцы 1945 г., будучы жаўнерам другога польскага корпусу ў Італіі, мне давялося прысутнічаць ва аўдыенцыі з тадышнім папам у Ватыкане. Пасля гутарыў з намі каталіцкі святар, які быў родам з Ляхавіч, а з'явіўся прадстаўніком беларускай місіі пры Ватыкане. Такая місія была і ў Парыжы. На другі дзень я быў у Ватыканскай капліцы на беларускай багаслужбе. Гэта ўсё зрабіла на мне і маіх сябрах-беларусах вялікае ўражанне, што ёсць людзі, якія свайго не забылі. А быў гэта пралат Пётр Татарыновіч, вялікі слуга Бога і беларускага народа.

У 1946 г. лёс кінуў мяне ў Англію, дзе і да сёння жыву. Мы, беларусы, кантакт між сабою дылей трымаем. 1949 г., пасля дэмабілізацыі, заснавалі ў Лондане Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі. У працы Згуртавання ўдзельнічае Каталіцкая місія ўсходніх абрадаў, а асабліва яе настаяцель айцец Аляксандр Надсон.

Не павінен В. Антанюк гаварыць пра чарговую рэлігійную вайну. Гэта была б ганьба для беларусаў. У дэмакратычнай Беларусі будзе месца для ўсіх веравызнанняў, калі іх будзе спалучаць зразуменне нацыянальнай еднасці. Перастаньма дзяліцца, а яднаймася, бо толькі тады мы зможам адчуваць сябе як роўныя між роўнымі свету.

С. Буткевіч, Англія

XIX СУСТРЭЧА АМЕРЫКАНСКІХ БЕЛАРУСАЎ

(Працяг са стар. 1)

але сёлетняя, дзевятнаццатая, якая адбывалася ў Кліўлендзе (ЗША), была імпануючая. Адбывалася яна ў днях 1—3 верасня 1990 года, а прысвечана была чарнобыльскай трагедыі ў Беларусі, 150-ым угодкам ад нараджэння Францішка Багушэвіча і 500-ым угодкам Францішка Скарыны.

Нагодай, каб сустрэцца менавіта тут, у Кліўлендзе, было адкрыццё ў кліўлендскім „Полацку“ Беларускага грамадскага цэнтра, у якім маглі б адбывацца рознага роду беларускія спатканні і ўрачыстасці. Яшчэ ў некаторых фрагментах не зусім закончаны, пахнучы свежай фарбай, вялізны будынак прыняў сваіх першых гасцей.

Было вельмі ўрачыста, калі будынак высвячаўся, калі перадаваліся прывезеныя падарункі, калі зачытвалася прывітальная тэлеграма ад Джорджа Буша, у якой ён пісаў:

„На працягу апошняга года, у часе якога адважныя мужчыны і жанчыны распалілі агні свабоды па цэлай Усходняй Еўропе, мы сталіся сведкамі аднаўлёнага ўздыму, этнічнай гордасці і культурнай самасвядомасці як у гэтым рэгіёне свету, так і ў Паўночнай Амерыцы. Злучаныя Штаты — гэта нацыя імігрантаў, і мы падзяляем моцнае адчуванне роднасці з народамі краёў нашага паходжання. І мы з гордасцю пераходуваем шмат розных звычаяў і традыцый, з якіх складаецца такая вялікая частка нашай культурнай спадчыны“.

У зале бачу шмат знаёмых твараў. Вось Данчык, яго маці, калектыў „Васілёк“ на чале з Алай Орса-Рамана. А вось айцец Кастусь Бандарук з Чыкага (былы беластачанін, добры паэт калісьці), Генадзь Бураўкін з жонкай Юліяй, бачу нашых студэнтаў-„басаўцаў“ Басю Кучынскую і Мірка Пякарскага, дырэктара Гайнаўскага беларускага ліцэя Аляксандра Іванюка з пяцёркай яго вучняў. Некатарых людзей ужо ведаю, бо пазнаёмілася з імі ў Нью-Йорку. А некаторыя проста падыходзяць і знаёмяцца і, калі даведваемся, хто ёсць хто, твары неяк праясняюцца і людзі шчыра ўсміхаюцца адзін другому. Знаёмлюся з Янам і Галенай Міхалюкамі з Лондана (ён — старшыня Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі). Падыходзіць Івонка Сурвіла і знаёміцца; кажа, што ведае мяне (Ах, гэта ж маці Паўлінкі, уцешылася я). А вось Наталля Арсеннева. Падпісвае ў фае зборнік сваёй паэзіі. Кніжка прадаецца тут за 35 долараў. Але мне падпісвае кніжку без грошай. Потым сустракаю яе ў кампаніі Данчыкавай бабулі, Яніны Каханоўскай, і раблю ім здымкі.

З'езд вядзе Янка Запруднік, але найбольш мітусяцца пры ўсім гэтым Янка Ханенка, старшыня Кліўлендскага аддзялення БАЗА, Сяргей Карніловіч і Кастусь Калоша — гэта ж у іхнім „Полацку“ сабралася столькі гасцей! Трэба ўсім забяспечыць і жыллё (большасць прыезджых размясцілася ў кліўлендскіх гатэлях, але частку гасцей яны бяруць да сябе), трэба ж такую масу народа накарміць, напаіць.

Спявае Данчык.

РЭЗАЛЮЦЫЯ 19-Й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЭРЫКІ Ў КЛІЎЛЕНДЗЕ 1–3. IX. 1990 Г.

Мы, удзельнікі 19-й Сустрэчы Беларусаў Паўночнай Амэрыкі, зьехаўшыся са Злучаных Штатаў, Канады, Беларускай ССР, Беласточчыны, Віленшчыны, Англіі, Францыі, Заходняй Нямеччыны ў беларускае селішча Полацак у горадзе Кліўленьдзе, штат Агаё, ЗША, заслухаўшы прывітаньні ад Прэзыдэнта Джорджа Буша, Кангрэсу Злучаных Штатаў, прадстаўнікоў мясцовых уладаў ды ад беларускіх арганізацыяў, выслухаўшы выступленьне кангрэсмэнкі Мэры Роўз Оўкэр, урачыста дэкляруем:

1. Рабіць захады, каб дзяржаўныя і прыватныя сэктары заходніх краінаў аказалі гуманітарную дапамогу пацярпелым ад чарнобыльскай радыяцыі на Беларусі, як гэта звычайна робіцца ў выпадках вялікіх катастрофаў. Імкнуцца адроджваць нацыянальную культуру, хрысьціянскую мараль і агульначалавечыя вартасьці.

2. Зьвярнуцца з просьбай ад імя беларускіх грамадаў у ЗША і Канадзе да Кангрэсу ЗША і Парляманту Канады, каб у Амэрыку й Канаду былі прынятыя квоты імігрантаў зь ліку жыхароў найбольш заражаных мясцовасьцяў чарнобыльскай зоны Беларусі.

3. Падтрымваць і далей дзейнасьць Беларускага Народнага Фронту, ськіраваную на ратаваньне жыхарства ад чарнобыльскай радыяцыі, на ратаваньне беларускае нацыі ад культурнага заняпаду, да якога давяла аднапартыйная сыстэма.

4. Рабіць захады для пабудовы коштам амэрыканскіх і канадзкіх фондаў анкалягічнага шпіталя ў Беларусі, у якім лячыліся-б ахвяры чарнобыльскай радыяцыі ды ў якім працавалі-б таксама і лекары з Амэрыкі й Канады.

5. Спрыяць усімі магчымымі спосабамі эканамічным і гандлёвым сувязям паміж амэрыканскімі, канадзкімі ды іншымі заходнімі фірмамі, з аднаго боку, і прыватнымі прадпрыёмствамі Беларусі, з другога.

6. Спрыяць пашыраньню й замацоўваньню дыпляматычных сувязяў Злучаных Штатаў Амэрыкі і Канады зь Беларускай Рэспублікай, Вярхоўны Савет якое абвесьціў 27 ліпеня сёлета Беларусь сувэрэннай дзяржавай.

7. Падтрымваць справу як мога больш шырокага навуковага, культурнага і турыстычнага абмену паміж Паўночнай Амэрыкай і Беларусяй, прыезду ў Злучаныя Штаты й Канаду беларускіх студэнтаў на навуку, спэцыялістаў рознага профілю, у тым ліку сельскагаспадарчага, на практыку, моладзі на азнаямленьне з жыцьцём Беларусаў Амэрыкі й Канады.

8. Мы падтрымваем ініцыятыву аргкамітэту згуртаваньня „Бацькаўшчына“ ў Менску дзеля аб'яднаньня Беларусаў сьвету, каб супольна спрыяць (кажучы словамі аргкамітэту са „Звароту да Беларусаў сьвету“) „нацыянальнаму адраджэньню ўсяго беларускага народу, палітычнаму і эканамічнаму сувэрэнітэту Беларусі“.

9. Мы вітаем намаганьні ў колах беларускага грамадзтва, сьціраваныя на рэалізацыю Закону аб дзяржаўнасьці беларускае мовы, які ўвайшоў у сілу ўчора, 1-га верасьня 1990 году.

10. Мы зварочваемся з просьбай да ўладаў Беларускай ССР, каб было спынена накладаньне мыта на дазымэтры, якія жыхары Рэспублікі дастаюць ад сваіх суродзічаў з-за мяжы.

11. Мы выказваем непакой з прычыны наростаньня антыбеларускай акцыі на Беласточчыне, якая выяўляецца ў хлусьлівай прэсавай кампаніі ды ў паленьні цэркваў і нішчэньні помнікаў беларускай культуры. Нас таксама трывожаць выпадкі частага прападаньня ў дарозе да адрасатаў у БССР і Польшчы беларусаведных публікацыяў, у тым ліку зборнікаў мастацкае літаратуры і навуковых артыкулаў, рэлігійных выданьняў.

12. Мы поўнімся надзеяй, што працэс дэмакратызацыі ў Беларусі будзе паглыбляцца й замацоўвацца, спрыяючы палепшаньню эканамічнага дабрабыту й культурнага росквіту Беларускага народу ды ўзмацненьню мірнага супрацоўніцтва паміж народамі Беларусі, Злучаных Штатаў Амэрыкі і Канады.

Кліўленд, Агаё, ЗША
Нядзеля, 2 верасьня 1990 году

Новы будынак дасканала прыстасаваны, аднак, да такога роду мерапрыемстваў. Ёсць тут добрая, сучасная кухня, сталоўка, бар. Калі ты госць — заходзь, бяры што хочаш і еш бясплатна! Калі ты амерыканскі беларус — калі ласка, заплаці.

У фае Беларускага цэнтра не толькі Наталля Арсеннева падпісвала свае кніжкі, але і ішоў бойкі гандаль беларускімі сувенірамі, прывезенымі ў асноўным з Беларусі. Нашы „басаўцы“ таксама не драмалі і выставілі на продаж апошнія нумары „Нівы“, розныя беларускія выданні БГКТ. БАСу патрэбны грошы!

На працягу двух дзён збіраліся ахвяраванні для пацярпеўшых ад чарнобыльскай катастрофы. Назбіралі, здаецца, больш 5 тысяч долараў. На гэткія справы тут людзі не шкадуюць, шчыра адгукаюцца на нацыянальную бяду беларусаў.

Менавіта за Беларусь найбольш баліць ім сёння сэрца. Шмат гасцей з Савецкага Саюза запрасілі яны і цэлы 13-асабовы калектыў з Мінска „Жывіца“. Ёсць прадстаўнікі таварыства „Радзіма“, якія прымалі на Беларусі калектыў „Васілёк“. Ад Беларускага народнага фронту — афіцыйна запрошаныя Юрка Хадыка і Генадзь Грушавы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, старшыня камітэта БНФ „Дзеці Чарнобыля“. Аднак жа шмат сяброў Беларускага народнага фронту прыехала сюды і на прыватныя запрашэнні сваякоў і знаёмых. Прыехала Галіна Прыма, дырэктар беларускага дзіцячага садзіка ў Мінску, ёсць і Сяржук Сокалаў-Воюш — найбольш аўтэнтычны сёння беларускі бард, з Ленінграда прыехала цётка Данчыка — Маргарыта Пярова, беларуская дзяячка з рэпрэсіраванай некалі сям'і, паэт Сяргей Панізнік з Мінска, вільнюкі Міраслава Русак і Валянцін Стэх ды многія іншыя. І тое, што нарэшце былі наладжаны блізкія і шчырыя кантакты з Беларуссю, цешыць менавіта найбольш.

Наталля Арсеннева (злева) і Яніна Каханоўская.

Два дні ішоў канцэрт, у якім выступалі і танцавальная група „Васілёк“ з Нью-Йорка, і хор „Васілёк“ з Клійленда (у якім сёння спявае колішняя салістка „Лявоніхі“ Люба Блізнюк), і калектыў з Мінска „Жывіца“, і наша моладзь з Гайнаўскага беларускага ліцэя (Дарэк Мусюк, Каця Башун, Бася Гіншт, Крыся Корх і Аля Юрчук), якія выступілі з паэтычна-музычным мантажом на нацыянальна-патрыятычныя тэмы, чытаў свае вершы паэт Сяргей Панізнік, спявалі Данчык з Лявонам Барткевічам, а таксама Сяржук Сокалаў-Воюш, які закончыў вельмі моцным акцэнтам: „Нам жыць і выжыць да зямлі!“

На заканчэнне XIX сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі была прынята рэзалюцыя, якую публікуем побач. Праца з'езда і прынятая на ім рэзалюцыя сведчаць аб сапраўды сусветным значэнні XIX сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Сяржук Сокалаў-Воюш і Аня Бартуль.

ПОГЛЯДЫ

ПІСАЦЬ АБЫ-ШТО

Ужо звыш года ў „Ніве“ друкуецца „Кароткі абрыс беларускага пытання“, перакладаны з польскай мовы Аляксандрам Баршчэўскім. Прызнаюся, што выклікала гэта маё здзіўленне ды адначасова ўстрывожыла.

Разумею А. Баршчэўскага, што хоча быць прысутны на старонках нашай газеты, але няўжо няма аб чым яму пісаць: чаму заеўся ён на пераклад тэкстаў, якія не з'яўляюцца да гэтага падрыхтаванымі? „Кароткі абрыс беларускага пытання“ — гэта дасканалая гістарычная крыніца, але толькі крыніца. Падобных апрацаванняў сапраўды вельмі шмат. У Архіве новых актаў у Варшаве гэтага на тоны, аб чым дасканала ведаюць гісторыкі (у тым ліку і беларускія), але ніхто іх не тлумачыць і не публікуе, прынамсі на старонках адзінай беларускай газеты ў Польшчы. Проста шкада месца. „Кароткі абрыс...“ ды падобныя яму апрацаванні патрабуюць прафесійнай гістарычнай крытыкі, выкарыстоўваюцца пры пісанні гістарычных прац, іх верагоднасць і вартаснасць абмяркоўваецца ў дыскусіях гісторыкаў. Нельга іх бескрытычна друкаваць у выданнях, прызначаных непадрыхтаванаму чытачу. Нягледзячы на вялікую гістарычную вартасць, шмат у іх памылак, якіх такі чытач знайсці не зможа. Творацца такім чынам паўпраўды ці гістарычныя міфы, якія вельмі цяжка потым выкараніць.

Думаю, што мая рэпліка нічога тут не зменіць. „Кароткі абрыс...“ друкавацца будзе і далей, прынамсі яшчэ два гады! Пераклад у „Ніве“ ад 21 кастрычніка 1990 года з 76 старонкі, а ўсіх іх у арыгінале — 413, калі не лічыць індэксаў, якія, як мяркую, друкавацца не будуць.

Ю. Каліна

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928.

— 28 —

Дзякуючы такому падзелу міністэрскіх пасад, беларусы складалі ва ўрадзе меншасць. Галоўнай постаццю ва ўрадзе быў Мяснікоў, камісар па вайсковых справах. Па маскоўскаму ўзору была ліквідавана самаўправа і ўся дзяржаўная незалежнасць Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі была толькі фікцыяй.

Дзякуючы перайманню бальшавікамі тэрыторыяў, якія пакінулі немцы, у хуткім часе вялікая частка беларускай этнаграфічнай тэрыторыі апынулася пад уладай Саветаў. З той тэрыторыі толькі частка складалася на так званую Беларускую Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку. На 189500 квадратных кіламетраў этнаграфічных беларускіх зямель, урад Савецкай Беларусі валодаў толькі 52304 квадратнымі кіламетрамі, на якіх жыло 1 569 647 грамадзян.

Урад Жылуновіча аб'явіў 2.I.1919 года маніфест, у якім заяўляў аб далучэнні Беларусі да федэрацыі вольных народаў Расіі, Латвіі, Літвы і Украіны.

У маніфесце было сказана:

„Працоўныя масы Беларусі з сённяшняга дня становяцца разам з народамі Расіі, Латвіі, Украіны і Літвы рэальнымі і паўнапраўнымі гаспадарамі вольнай і незалежнай Беларускай Сацыялістычнай Рэспублікі. З сённяшняга дня Беларуская Рэспубліка Радаў становіцца рэспублікай працоўнага люду, рабочых, бедных сялян і чырвонаармейцаў Белай Русі“.

Апрача гэтага маніфест заклікаў да барацьбы з палякамі — ворагамі рэвалюцыі і беларускага народа і выключыў па-за права Беларускую Раду і створаны ёю ўрад.

Наступаючы на захад, бальшавіцкія войскі ноччу 5/6 студзеня 1919 года занялі Вільню, Ліду і пайшлі на Гродна.

Заняўшы Вільню, бальшавікі стварылі Літоўскую Сацыялістычную Рэспубліку на чале з Міцкевічам-Капсукасам.

Пасля абвяшчэння пастановы аб незалежнасці Беларусі быў ліквідаваны ўтвораны ў Маскве ў 1917 годзе пасля Першага агульнабеларускага з'езда ў Мінску так званы Беларускі народны камісарыят і замест яго быў утвораны Беларускі пададдзел нацыянальных меншасцей пры Камісарыяце народнай асветы ў Маскве. Пададдзел гэты займаўся амаль выключна рээвакуацыяй беларускіх школ.

Пасля ўтварэння Літоўскай Рэспублікі, пачаліся размовы з мэтай аб'яднання абодвух рэспублік.

27 лютага 1919 года канчаткова былі аб'яднаны Літоўская і Беларуская Рэспублікі Саветаў, пры гэтым была далучана да Рускай Савецкай Федэратыўнай Сацыялістычнай Рэспублікі ўсходняя частка Беларускай рэспублікі, а менавіта Віцебская і Магілёўская губерні.

Новая структура, сфедэраваная з Савецкай Расіяй, пачала называцца Сацыялістычная Рэспубліка Саветаў Літвы і Беларусі (у скарачэнні Літбелрэспубліка). Перыяд гэты трываў да 19 красавіка 1919 года, гэта значыць, да моманту заняцця Вільні польскімі войскамі, і называўся Літбеларускай эрай“,

На працягу досыць кароткага часу камуністы прыступілі да арганізацыі ў Беларусі бальшавіцкай улады.

Былі створаны сельскія саветы. Угрунтоўвалася нянавісць паміж сялянамі і панамі, прыгадваліся даўнія крыўды, узбуджалася ў масах імкненне да помсты і парахункаў. Пад уплывам умелай прапаганды, якая патрапіла выкарыстаць голад зямлі сярод сялян і іх бяду, запылалі польскія маёнткі, палілася польская кроў, пайшлі разам з дымам узнесеныя на працягу вякоў помнікі польскай культуры і мастацтва.

Польскія землеўласнікі для ратавання жыцця мусілі ўцякаць у Польшчу, бо бальшавікі загадалі забіваць усіх большых уладальнікаў разам з сем'ямі. Рабілі так таму, каб не было наследнікаў, якія ў выпадку нейкіх змен маглі б упамінацца ў справе заграбленай зямлі.

Бальшавікі аб'явілі дэкрэт, на падставе якога землі „паноў“ былі нацыяналізаваны, а ўлада над імі была перададзена ў рукі мясцовых сельскіх і фальварчных саветаў. Была праведзена інвентарызацыя ўсяго, што не было спалена або разграблена.

(Працяг будзе)

АДНА ХВІЛІНА

Жэня была прыгожай дзяўчынай. Замуж выйшла адразу пасля заканчэння ліцэя. Муж і свекра аказаліся добрымі людзьмі. Муж працаваў слесарам, зарабляў добра, але здавалася яму, што надта мала.

Жэня, пакуль нарадзіла дзіця, працавала прадаўшчыцай. Пасля родаў Мірэк сказаў:

— Працаваць не будзеш. Я ўсё забяспечу. Сам таксама звальняюся з працы, буду гандляваць. Так больш будзем мець.

Так і пайшло жыццё Жэні і Ярка. Жэня была дома і займалася дзецьмі, якіх было двое: хлопчык і дзяўчынка. Ярэк ездзіў і гандляваў. У гандлі вялося яму добра. Купляў танней, а адвозіў далей і прадаваў з прыбыткам. Спачатку ў краіне, а пасля за межамі. Разбагацелі. Пабудавалі прыгожы дом. У доме ўсё было, „як у шклянцы". Прыгожая мэбля, дываны... Адным словам — як у палацы. Елі і апраналіся таксама нядрэнна.

Жэня і яе бацькі цешыліся, што такое шчасце іх спаткала. Дзеці не маглі дачакацца, калі прыедзе бацька.

Здарылася ўсё нечакана. Адна хвіліна знявечыла ўсё.

Ярэк прыехаў з Венгрыі, прывёз мноства тавару. Выбралі Жэні і дзецям найпрыгажэйшую вопратку, а тое, што засталося, павёз у другі горад на рынак. Прадаў усё. Задаволены сеў у машыну. Ярэк ехаў хутка, як заўсёды. Ішоў снег. Самаход слізгануўся і ўдарыў у дрэва.

Ярка паспелі давезці ў бальніцу і там ён памёр.

Прайшло некалькі месяцаў. Вечарам, як заўсёды, дзеці купаліся.

— Ведаеш, мама, — сказала Дамініка, — я павырывала б сабе валасы і парэзала б усё адзенне.

— Чаму?

— Каб татка вярнуўся, я ўсё аддала б.

Аўрора

Дарагое Сэрцайка, у мяне здарылася бяда. А якая, зараз раскажу. Тры гады таму назад у нашу сям'ю прыйшла новая асоба — ажаніўся мой малодшы брат. Я — чалавек ужо ад дзесяці гадоў жанаты, маю і дзяцей. Вельмі я ўцешыўся, што і брат цяпер будзе жанаты, што будзем далей разам ісці праз жыццё, святкаваць супольна розныя святы, а мо нават летам разам выязджаць кудысьці адпачываць.

Спачатку ўсё ішло як трэба. Жонка яго аказалася вельмі мілай дзяўчынай: маладая і прыгожая, спрытная і за словам у кішэнь не палезе. У кампаніі з ёй заўсёды было надта весела і прыемна. Праз нейкі год я заўважыў, што ніякая ўрачыстасць, у якой не бярэ ўдзелу мая швагерка, мяне ўжо не цешыць. Было мне без яе сумна і ніякавата. І я зразумеў, што закахаўся. Праз нейкі год (відаць, і яна ўжо нацешылася сваім маладым мужам, маім братам) яна таксама пачала спагляддаць на мяне гарачым позіркам. Тут ужо не было ніякіх сумненняў, што мы створаны адно дзеля другога. Але ж былі сем'і, было ўжо і ў іх маленькае дзіцятка. Мне нават у галаву не прыходзіла думка, што я магу знішчыць нашы сем'і. Але я быў упэўнены і ў другім: што раней ці пазней мы апынімся з ёй у пасцелі. Гледзячы на яе, я марыў, як добра было б нам разам. Ідучы дахаты пасля нейкіх супольных сустрэч у бацькоўскім доме, я ўяўляў сабе, што мы разам з ёю, і, даруй мне Божа, калі пасля кахаўся з жонкай, дык таксама думаў аб ёй. Уяўлялася мне, што калі б мы апынуліся з ёй у пасцелі, быў бы гэта рай на зямлі.

Неўзабаве надарылася аказія. Майго малодшага брата накіравалі на год на працу ў Вільню, за мяжу. Хацеў ён крыху паправіць матэрыяльныя ўмовы і вельмі ўцешыўся, што атрымаў такую прапанову.

Яна засталася ў хаце адна, дзіця іхняе ўзялі яе бацькі на вёску. Дагаварыліся сустрэцца. Божа, як я марыў пра такі дзень! У думках сваіх я ўжо даўным-даўно выцалаваў найбольш інтымныя часцінкі яе цела, выпесціў яе ўсю. Але жыццё, Сэрцайка, яно брутальнае. Калі мы апынуліся ў ложку — у мяне проста нічога не выйшла, а яна пачала смяяцца. Гэтым сваім смехам яна яшчэ больш напалохала мяне. Аднак жа наша сустрэча паўтарылася. І зноў было тое самае. Аднак жа, калі яна прыснула, я зрабіў усё як трэба, і яна ўжо была задаволеная. Не смяялася! І так вось мы сустракаемся са сваёй швагеркай ужо два месяцы, але ўсё гэта не выходзіць так, як мне ўяўлялася раней. Усё яно нейкае анармальнае. І вось такая бяда са мною, Сэрцайка. Парай, што рабіць?!

Ігар

Віця! Сітуацыя вынікла анармальная, бо і сапраўды ж анармальная яна. Ну, хто гэта бачыў, скажы, каб спаць з братавай жонкай?! Гэта ж не тое, што калісь, як расказваюць старэйшыя людзі, што бралі адну жонку ў хату на двух сыноў, бо не было зямлі, каб асадзіць на ёй другога разам з жонкай.

І наогул, не надта разумею, у чым твая бяда: ці у тым, што закахаўся ты ў братаву жонку, ці ў тым, што ў цябе не надта з ёю выходзіць? Бадай, найбольш мучыць цябе тая другая бяда, прызнайся?! Не хвалюйся! Калі выходзіла з жонкай, дык усё прыйдзе з часам. Пакуль твой брат вернецца з заграніцы, якраз даспееш!

Сэрцайка

ВЯНОК

ВІШАНЬКА, 30 гадоў. Замужам не была. Сярэдняга росту, вясёлая, тэмпераментная, скромная. Захапляецца літаратурай, мастацтвам, прыродай (асабліва гадоўляй раслін), падарожжамі (але любіць дом), кулінарыяй. Пазнаёміцца з беларусамі і беларускамі рознага ўзросту з Амерыкі і Аўстраліі.

☼

ПЯТРУСЬ, 46 гадоў, беларускатолік, удавец, без дзяцей. Адукацыя — вышэйшая (скончыў філфак універсітэта), рост 175 см, вага каля 78 кг. Захапляюся музыкай, спортам, літаратурай, падарожжамі. Хацеў бы ажаніцца з беларускай 30—50 гадоў з ЗША, Канады, Аўстраліі, Англіі, Германіі, Бельгіі, Галандыі ці Польшчы, якая добра забяспечана матэрыяльна і мае ўласнае жыллё. Пісаць на беларускай, польскай, англійскай ці нямецкай мовах і абавязкова выслаць свой фотаздымак.

☼

МАЛІНА, 30 гадоў, рост 165 см. Калі ты шукаеш свайго шчасця з дзяўчынай шчырай, добрай, вернай, разумнай, якая чакае толькі цябе — напішы.

☼

МУРАШКА, 31 год. Шукаю праўдзівага мужчыну — сталага, разумнага, апякунчага, чулага, сумленнага, працавітага, які дасць мне шчасце і апору ў жыцці.

★ ВЕР-НЕ ВЕР ★

Астроне, мне прыснілася труна. Быццам бы з аднаго канца нашай вёскі нясуць труну ў наш канец. Праўда, гэтую труну не нясуць на наш панадворак, а мінаюць яго. Аднак жа я і так бачу недзе побач майго бацьку-нябожчыка, які памёр дзевяць гадоў таму назад. Быццам бы бацьку маюць класці ў гэту труну, ці што. Я вельмі ўсхвалявалася, бо ж на вёсцы жыве яшчэ мая маці, якой ужо каля 80 гадоў. Дык мо сон гэты абазначае, што і яна неўзабаве памрэ, як ты думаеш, Астроне?

А маёй унучцы маленькай, якая крыху прастудзілася, усю ноч сніліся шклянкі з халоднай вадой. І раніцай яна мне расказвала, што ёй здавалася, калі яна нап'ецца гэтай халоднай вады, дык адразу паправіцца. Што ты на гэты яе сон, Астроне?

Васіль

А маёй маці прысніўся такі сон. Быццам бы балеў ёй жывот і яна нарабіла кучу, вялікую, пляскатую, як у каровы. І так здарылася, што нарабіла яна другі раз. Але ж пасля ёй здалося, што жне яна жыта ці пшаніцу, і тое збожжа, якое яна складала ў снапкі, ператвараецца ў нейкія вельмі прыгожыя, серабрыстыя пэндзлі. Астроне, што можа абазначаць такі пераход сну ад брыдкага да добрага?

Валя

Васіль і Валя! Хаця сны зусім розныя, то абазначаюць яны вельмі падобныя падзеі. Для цябе, Васіль, труна абазначае нейкі прыбытак, а бацька ў сне, хаця і быў нябожчыкам, усё роўна абазначае нейкія клопаты.

Больш-менш тое ж самае чакае і тваю маці, Валя. Будзе нейкі прыбытак, але і будзе нейкі смурод і непрыемнасці, звязаныя з гэтым.

А твой клопат, Васіль, дык і ўжо відаць, бо захварэла твая ўнучка. Праўдападобна, тады, калі ёй сніліся тыя шклянкі з халоднай вадой, была ў яе высокая тэмпература. Проста, арганізм патрабаваў ахаладжэння.

Астрон

САЛАТА З ЦЫКОРЫІ З ПОРАМІ

На 30 дэкаў цыкорыі ўзяць 15 дэкаў пораў, 1 яблык, 3—4 лыжкі алею, сок з аднаго лімона, соль, цукар і перац.

Цыкорыю ачысціць, аддзяліць лісткі, памыць. Алей уліць у салатніцу, дадаць лімонны сок, перамяшаць, заправіць па смаку соллю, цукрам і перцам. Памыць яблык, абабраць яго і сцерці на бурачанай тарцы. Адразу перамяшаць з падрыхтаванай заправай. Дакладна памыць і ачысціць поры, каб паміж лісткамі не засталіся рэшткі зямлі, дробненька нарэзаць іх пер'ямі, дадаць да яблыка, перамяшаць. Падрыхтаванае лісце цыкорыі дробна нарэзаць і дадаць у салату. Зверху салату можна пасыпаць пасечанымі валошскімі арэхамі.

САЛАТА З КІСЛАЙ КАПУСТЫ З СЫРАМ

На 30 дэкаў кіслай капусты ўзяць 10 дэкаў галандскага сыру, 1 цыбуліну, паўшклянкі густой смятаны, 2 лыжкі пасечанай зялёнай пятрушкі, цукар.

Сыр нарэзаць дробненькімі палосачкамі, цыбулю абабраць, нарэзаць костачкай. Перамяшаць капусту з сырам, цыбуляй і смятанай, заправіць па смаку цукрам. Можна дадаць крыху перцу. Пераладжыўшы салату ў салатніцу, пасыпаць зверху пасечанай зялёнай пятрушкай ці зялёнай цыбуляй.

САЛАТА З ЧЫРВОНАГА ПЕРЦУ І ЗЯЛЁНАЙ САЛАТЫ

На 4 струкі чырвонага перцу ўзяць 1 вялікую галоўку салаты, 4 лыжкі пасечанай зялёнай цыбулькі з укропам, паўшклянкі смятаны, соль, цукар і лімонны сок па смаку.

Перац памыць, разрэзаць, вынясць з яго насенне. Нарэзаць макаронікам, перамяшаць са смятанай. Салату памыць, нарэзаць і дадаць да перцу, перамяшаць з укропам і цыбулькай. Дадаць цукру, солі і лімоннага соку.

Гаспадыня

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У школу ў Махнатае „Зорка" трапіла ў той дзень, калі вельмі ўрачыста адбывалася пасаванне першакласнікаў на сапраўдных вучняў. У прысутнасці мам, настаўнікаў і ўсіх вучняў нядаўнія дашкольнікі былі прыняты ў сям'ю вучняў. На памяць аб гэтай падзеі „Зорка" зрабіла ім здымак.

Фота Я. Чэрнякевіч.

НА ШКОЛЬНУЮ СЦЭНУ

Алег Мінкін

Як Лыска ваўком быў

Заканчэнне. Пачатак у папярэдніх нумарах.

ДЗЕЯ ТРЭЦЯЯ

Дэкарацыі тыя ж, што і ў першай дзеі. Толькі над сцэнай замест зорак і месяца — сонца. На ўзгорку, дзе кветкі і трава, пасвяцца дзве гусі і гусак.

Гусі *(спяваюць).*

Мы вясёлай купкай
Ходзім па траве
І чырвонай дзюбкай
Па травіцы рвем.
На зялёным лузе
Хораша нам жыць...

Гусак.

Ціха! Ціха, гусі!
Хтось да нас бяжыць.

Злева на сцэну выбягае Лыска. Набліжаецца да гусей.

Лыска. Здароў, важак-гусак! Дзе ты набіў такі гузак? *(Кратае лапаю гузак на лбе гусака).* Дзе ты наеў такое пуза? *(Казыча гусаку жывот).* Чаму гэта прымоўклі твае гускі? *(Да гусей).* Ну, як ваша жыццё? Што п'яцё? Што ясцё? А я вось ад голаду і знямогі ледзь цягаю ногі. *(Палохае гусей).* Я — воўк-ваўчышча! У мяне хвост, як памялішча! Я вас з'ем! Гаў! Гаў!

Гусак. Ну, з'ясі, дык з'ясі. Але, кажуць у лесе, што ты любіш паслухаць песні. І нават ведаеш усе ноты.

Лыска. Ведаю! Толькі ж есці ахвота! Праспявайце адзін куплет — і абед!

Гусак. Кажуць, ты і сам спяваць мастак.

Лыска. Мастак.

Гусак. Дык зробім, шэры, так: мы загагочам, а ты заплюшчы вочы і лапаю выбівай такт, каб мы не збіліся.

Лыска закрывае вочы лапамі. Гусі пачынаюць гагатаць і махаць крыламі. Лыска гаўкае і тупае лапаю. Гусі знікаюць за сцэнай.

Лыска *(адымае лапы ад вачэй, чэша патыліцу).* Ну, вось, падмануў мяне важак-гусак, а казаў, што я — добры спявак. Не, цяпер я ўжо не дамся на падман... *(На ўзгорку з'яўляецца баран).* Во! Сюды якраз бяжыць баран!

Лыска хаваецца ў траву. Баран з прыскокам набліжаецца да яго.

Баран *(спявае).*

Хто ні ўбачыць мае рогі,
Той сыходзіць прэч з дарогі!
Нават шэры воўк і той
Здыме брыль перада мной!

Лыска ўстае з зямлі якраз перад самым Баранам. Той ад нечаканасці аж садзіцца на зямлю.

Лыска. Здароў, баран кудлаты! Здароў, смялчун рагаты! Я тут трохі прагаладаўся і ўжо сам да цябе сабраўся. Ды вось жа цуд — ты сам тут як тут! *(Палохае).* Я воўк-ваўчышча! У мяне хвост, як памялішча! Вось зараз я цябе за рогі ўхаплю, шкуру на кажух злуплю, а цябе самога з'ем! Гаў! Гаў!

Баран. Ну, з'ясі, дык з'ясі. Але навошта табе час марнаваць? Навошта мяне лупіць ды рваць? Расстаў лепш лапы, ды разяў пашырай зяпу, ды заплюшчы вочы, а я разганюся і сам табе ў жывот ускочу.

Лыска. І то праўда. Неахвота з табой валтузіцца нашча. Стану лепш вось тут ды разяўлю пашчу.

Лыска закрывае вочы лапамі і разяўляе пашчу. Баран бяжыць на ўзгорак, разганяецца і з разбегу б'е Лыску рагамі ў лоб, а сам бяжыць за сцэну.

Лыска *(устае, трэ лоб лапаю).* Не ўцямлю, ці я барана глынуў ці мінуў? Ці ён мне ў жывот ускочыў, ці міма праскочыў? *(Стукае лапаю па жываце. За сцэнаю грыміць бубен).* Аднак у жываце, як у бубне, гудзе. Значыцца, у ім пуста... Вох, мне б хоць хлеба лусту. *(Задумваецца).* Пайду да Якубавай хаты — там усялякага недаедку багата. Праверу спярша, можа, у місцы засталося трохі куляша.

Лыска бяжыць у бок хаты. Пераскоквае цераз плот. З-за хаты выходзіць Свінка. Лыска хаваецца за будку.

Свінка *(жаласліва спявае).*

(Працяг на стар. 10)

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

ЛІС І БАБА

Народная казка

Жыла-была на свеце бабка. Бедная, мела яна толькі курыцу з куранятамі. Знясе курыца яечка, вось з бабкі і даволі.

Аднойчы пранюхаў Ліс, дзе ў бабкі куратнік. Панадзіўся па начах куранятак красці.

Цягаў, цягаў, ды так па аднаму ўсіх і перацягаў.

Ніяк не магла бабка яго злавіць.

Нарэшце засталася ў яе адна курыца. Ліс і курыцу сцягнуў.

Тады бабка палец сабе парэзала, на рану солі пасыпала, каб уначы не праспаць і злодзея злавіць.

А ўначы Ліс якраз і наведаўся. Пракраўся цераз двор, залез у куратнік. Тут бабка ўстала, за хвост яго злавіла, ды давай біць. Б'е яна Ліса, а сама курыцу ўспамінае, плача:

— Ах, была ў мяне ды служка —
Беленькая курыца-нясушка!
Галасістая птушка!

Ліс у руках бабчыных выгінаецца, на словы бабчыны адклікаецца:

— Ох, была ў цябе не служка.
А гультайка — курыца-чарнушка!
Не пяюшка, а квактушка!

Бабка прычытае:

— Ах, была красуня белая!
Ах, была карміліца пры хаце!
Ах, усё маё багацце!

А ліс сваё:

— Ох, была худая, чорная!
Ох, і ела шмат яна, гультайка,
А не знесла нават яйка!

Раззлавалася бабка:

— Што ты ўсё чаўпеш пра чорную курыцу ды пра дрэнную, калі я табе кажу пра белую ды пра добрую!

— Праўду кажу, — выкручваецца Ліс, — тое, што ведаю. Можа, я тваёй курыцы і ў вочы не бачыў, а ты мяне б'еш. Можа, і не тваю курыцу я забраў, а другую. Пакажы хоць, якая яна была, твая курыца?

Выпусціла бабка Ліса з рук, каб паказаць, якая ў яе курыца была, вялікая ды добрая. Развяла яна рукі шырока, а Ліс — няма дурных! — і збег ад бабкі далёка-далёка. Толькі яго і бачылі!

Уладзімір Мацвеенка

ЗАГАДКІ

* ✵ *

Маці дзетак
Паслала да кветак,
Бо ў доміку мала
Салодкага стала.

* ✵ *

Хто зялёнымі вачамі
Грозна бліскае начамі?
Мае пухленькія лапкі,
А на лапках кіпці-драпкі,
Спінку пругка выгінае,
Страх на мышак наганяе?

малюнкі школьнікаў

Восень у садзе. Малявала Марта Якімюк, вучаніца 3 класа з Храбалоў.

Вершы Віктара Шведа

МАЛЫ ПАЎЗУН

У класе пачаўся ўрок.
Настаўнік пытае Валодзю:
— Які вось маленькі звярок
Паўзе па зямлі, а не ходзіць?

Які ж гэта звер акурат,
Што поўзае толькі заўсёды?
— Дык гэта ж маленькі мой
брат, —
З душэўнай сказаў асалодай.

ЧЫТАЕ ВЕЦЕР КНІЖКУ ПЕЦІ

Мама сынка праз вёску
Правесці хоча крышку.
У вулічным кіёску
Купіла яму кніжку.
— Глянь, мама дарагая, —
Азваўся малы Пеця, —
Кніжку маю чытае
Цікаўны надта вецер.

ГРОЗНЫ САБАКА

— Чаму ты брэшаш так заўзята,
Спаць не даеш людзям
у хатах? —
Сабаку грознага пытаюць.
— Ваўкоў пужаю.

— Чаму ж тады,
дазволь прызнацца,
Трасешся, як у ліхарадцы,
Хвост падтуліў,
у крук сагнуўся?
— Ваўкоў баюся.

(Працяг са стар. 9)

Як Лыска ваўком быў

Ох, прапаў наш бедны Лыска,
Сябра мой яшчэ з калыскі.
Пэўна, шэранькі ваўчок
Схапіў Лыску за бачок,
Пад лазовы кусцік сеў,
Бедалагу Лыску з'еў.

Лыска *(выскаквае з-за будкі)*. Здароў, Свінка! Здароў, сівая спінка! Па кім слёзы льеш? Ці не ты гэта з'ела мой кулеш?

Свінка *(бяжыць да Лыскі)*. Лыска! Знайшоўся наш Лыска!

Лыска. Ды ты што! Які ж я Лыска! Не падыходзь да мяне блізка! Я воўк-ваўчышча! У мяне хвост, як памялішча! Я цябе з'ем! Гаў! Гаў!

Лыска набліжаецца да Свінкі. Тая ўцякае, бегае па двары. Лыска за ёю.

Свінка. Дзядзька Якуб! Выходзь з хаты! Звар'яцеў наш Лыска лупаты!

Дзядзька Якуб *(выбягае з хаты са стрэльбаю)*. Які ж гэта Лыска? Гэта ж воўк! *(Настаўляе на Лыску стрэльбу)*. Ага! Папаўся, шэры злодзей! Чаго тут ходзіш? Чаго шкодзіш?

Лыска *(спалохана)*. Ой, дзядзечка Якуб, не воўк я, Лыска!

Дзядзька Якуб *(усё яшчэ цэліцца ў Лыску)*. Як гэта не воўк? А хто ж ты?

Лыска. Лыска! Лыска я!

Дзядзька Якуб *(да гледачоў)*. Хто гэта, дзеці, Воўк ці Лыска?

Дзеці. Лыска! Лыска!

Свінка. Лыска! Лыска!

Лыска *(вінавата)*. Прабач, дзядзька Якуб, мне. Дай лепш куляшу міску. Болей я не буду спаць — буду хату вартаваць. Дай мне хоць скарынку хлеба.

Дзядзька Якуб *(да гледачоў)*. Ну што, дзеці, даць ці не?

Дзеці. Даць! Даць!

Свінка. Даць! Даць!

Дзядзька Якуб ідзе ў хату і выносіць бохан хлеба і пляшку малака. Аддае Лыску.

Лыска *(есць і п'е)*. Вох, як смачна! Я за хлеб табе, дзядзька Якуб, аддзячу.

Дзядзька Якуб *(дастае з-пад крыса вязку абаранкаў, падыходзіць да краю сцэны, да гледачоў)*. Ну вось, дзеці, і скончылася наша казка. Хто глядзеў і слухаў, таму абаранкаў вязка. А хто не слухаў ды па баках зіркаў, таму ад абаранкаў дзірка. *(Частуе абаранкамі гледачоў)*.

ЗАСЛОНА.

РЭЧЫ ДЗІЎНЫЯ І НЕПАЗНАНЫЯ

Колькі таямніц абрушылася на нашыя галовы ў апошні час! Здавалася б, канец асвечанага XX стагоддзя! І раптам — цэлы шэраг неверагодных паведамленняў.

Вось прыклады.

„15 чэрвеня 1988 года ў 21 гадзіну 5 мінут у дзяжурную часць Барысаўскага гарадскога аддзела ўнутраных спраў паступіла паведамленне ад гр. Г. Я. Клімашонка аб тым, што ў доме, дзе ён жыве са сваёю жонкаю, адбываюцца таямнічыя з'явы, звязаныя з самаадвольнымі рухамі розных прадметаў, што знаходзяцца ў кватэры...“

Гэта — урывак з абсалютна афіцыйнага дакумента. З рапарта, які напісаў падпалкоўнік міліцыі, начальнік аддзела ўнутраных спраў горада Барысава. Далей у гэтым дакуменце падрабязна расказваецца пра дзіўныя рэчы.

Гадам раней міліцыі і пажарным з украінскага горада Енакіева таксама давялося змагацца з дзіўнымі і непрыемнымі з'явамі, якія адбываліся ў адной з кватэр шматпавярховага дома. Там не толькі самаадвольна рухаліся і лёталі прадметы, але і загараліся кнігі, вопратка, дываны. Дзесяць разоў гаспадары выклікалі пажарнікаў, і некалькі разоў агонь успыхваў у іх прысутнасці, аднойчы — нават у лазенцы, дзе гарэць яўна не было чаму. Слуп агню шырынёй у паўметра з шумам вырываўся проста са сцяны...

У 1986 годзе з дзіўнымі з'явамі сутыкнулася сям'я Рошчыных, якія жылі ў вёсцы недалёка ад Масквы. Час ад часу іх электралічыльнік пачынаў шалёна круціцца, налічваючы вялізныя сумы грошай. Акрамя таго, па дому лёталі патэльні, сам сабой падаў халадзільнік, адкручваўся водаправодны кран. Цукарніца вылецела на вуліцу праз акно, пакінуўшы ў шкле круглую дзірку. Фізікі, якія даследавалі гэты фенамен, прыйшлі да высновы, што цукарніца, каб не разбіцца пры сутыкненні са шклом, павінна была ляцець з незвычайнай хуткасцю і, пакінуўшы кватэру, павінна была па інерцыі праляцець яшчэ больш за пяць кіламетраў. Знайшлі ж яе ў снезе метрах у трох ад дому...

Што ж гэта за з'ява такая? Ці здаралася нешта такое і раней?

Зазірнем у летапісы мінулых стагоддзяў.

Зімой 1666 года цару Аляксею Міхайлавічу паведамілі, што ў маскоўскай багадзельні пры Іванавым манастыры з'явілася „нячыстая сіла“. Нехта нябачны стукае там удзень і ўначы, крычыць страшным галасам, скідвае жыхароў багадзельні з ложкаў, не даючы ім спаць. Параіўшыся з баярамі, цар паслаў туды вядомага ў той час рэлігійнага дзеяча прападобнага айца Іларыёна. Доўгімі стараннымі малітвамі Іларыёну ўдалося ўлагодзіць „нячыстую сілу“ — больш у багадзельні не стукалі і не крычалі...

А вось што запісаў у сваім дзённіку А. С. Пушкін: „У горадзе шмат гавораць пра дзіўнае здарэнне ў адным з дамоў, што належаць да ведамства прыдворнай стайні: мэбля ўздумала рухацца і скакаць; справа пайшла па начальству. Кн. В. Далгарукаў наладзіў следства. Адзін з чыноўнікаў паклікаў папа, але ў час набажэнства крэслы і сталы не хацелі стаяць смірна“.

А што гавораць вучоныя? Вучоныя думаюць... Існуе ўжо каля двух дзесяткаў розных гіпотэз, але ўсе яны чакаюць пацвярджэння.

(Паводле „Піянера Беларусі“)

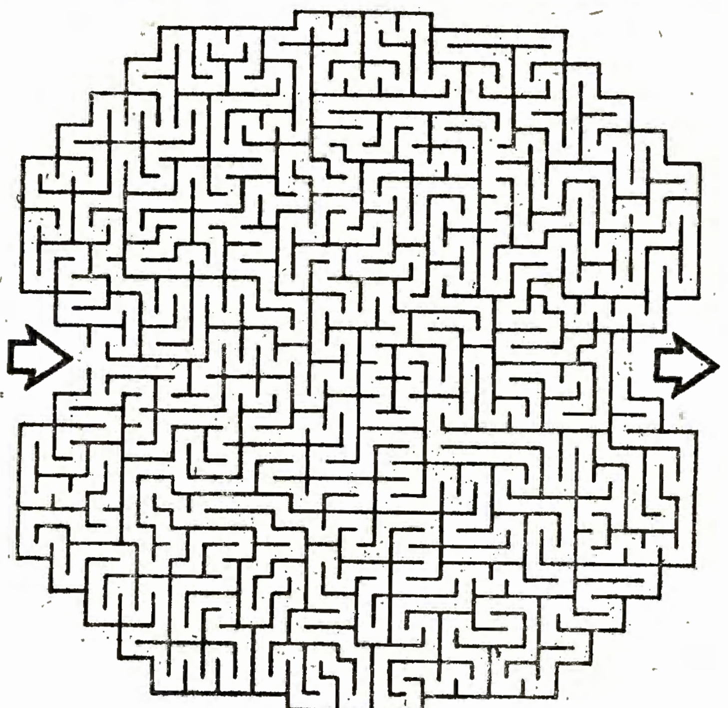
БССР, 220047, г. Мінск, вул. Герасіменкі, 18, кв. 142. Абрагімовіч Іна.

СССР, 346523, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Баррикадная, 34, кв. 2. Федько Элле.

* * *

СССР, 346527, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Текстильная 12/15. Наташа Нестерова. (16 гадоў).

АДГАДАНКА

Знайдзі дарогу праз гэты лабірынт.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Suraska 1, „Зорка“.

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK, 9 XI 1990 r.
PROGRAM I

7.40 „Express gospodarczy"
8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Życie od kuchni" (10)
10.30 „Szkoła dla rodziców"
12.00 Porozumiewanie się zwierząt
12.30 Historia
13.00 Współczesna genetyka
13.30 Spotkania z literaturą
14.10 Agroszkoła
14.35 Język angielski
15.05 Zapraszamy
15.30 Uniwersytet Nauczycielski
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 „Video-Top"
16.20 „Kaseta TDC"
16.45 „Ciuchcia"
17.15 Teleexpress
17.30 „Raport"
17.55 „10 minut"
18.10 „Star Trek" — serial USA
18.55 Od „Kapitału" do kapitału
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Zaplombowany pociąg" (cz. 1)
21.55 „Haich Life" — pr. rozr.
22.40 Wiadomości wieczorne
22.55 „Gilette" — serwis sport.

PROGRAM II

7.00 CNN — Headline News
7.15 Uniwersalny kurs. j. ang.
7.20 Magazyn TV Śniadaniowej
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
11.00 „Burda" — świat mody
11.15 „Bagdad Cafe" — serial USA
11.40 „Bliżej świata"
12.50 „Crime Story" — serial USA
13.40 „Express gospodarczy"
14.00 CNN — Headline News
14.20 „Przegląd prasy"
14.30 Program publicystyczny
15.00 Country dla wszystkich
16.00 „W labiryncie" — serial TP
16.30 Wzrockowa lista przebojów
17.00 „Nad Niemnem" (2)
17.55 Uniwersalny kurs j. ang.
18.00—21.30 Programy regionalne
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Crime Story" (19)
22.40 Program regionalny
23.10 Komentarz dnia
23.15 CNN — Headline News
23.30 Uniwersalny kurs j. ang.
23.35 Program na sobotę
23.40 Noc z anteną „5"

SOBOTA, 10 XI 1990 r.
PROGRAM I

7.05 „W sobotę rano"
7.35 „Tydzień na działce"
8.05 „Rolnictwo na świecie"
8.20 „Piłkarska kadra czeka"
8.35 „Ziarno" — pr. Red. Katol.
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Wiatrak" oraz „Przygody na Kithrze" (1) — serial austral.
10.40 „Na zdrowie"
11.00 Wojskowy pr. dok.
11.25 Tel. koncert życzeń
11.55 „Rock Express"
12.25 „Żyć" — mag. ekolog.
13.00 „Prawo prawa"
13.15 „Laboratorium"
13.45 „Siódemka" w „Jedynce"
15.05 „Butik"
15.35 „Telewizja z podziemia"
16.20 „Czarny ogier" — film USA
17.10 Magro-magazyn
17.15 Teleexpress
17.35 „Snob literacki"
17.55 Tel. giełda piosenki
18.30 Program przedwyborczy
19.00 „Z kamerą wśród zwierząt"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Człowiek, który kochał koci taniec" — film USA
22.10 „Kontrapunkt"
22.35 Wiadomości wieczorne
22.50 Sportowa sobota
23.45 „W potrzasku" — film fr.

PROGRAM II

7.00 CNN — Headline News
7.15 Magazyn TV Śniadaniowej
8.00 Panorama dnia
8.15 „Dziedzictwo" (7)
9.05 Magazyn TV Śniadaniowej
10.20 „Bariery"
10.40 „Cudowne lata" (19)
11.10 „Rodzina Brettów" (5)
12.00 „Santa Barbara" (73, 74)
13.30 „5-10-15"
14.30 „Strefa mroku" — serial USA
15.00 „Kontakt TV"
16.00 „Józef Piłsudski" — film dok.
18.00 Program lokalny
18.30 „Benny Hill" (powt.)
19.00 „Uśmiech z Galicji"
19.30 Program publ. kulturalnej
20.00 Requiem R. Maciejewskiego
21.00 „Dwa + 2"
21.30 Panorama dnia
21.45 Słowo na niedzielę
22.05 „Rodzina Brettów" (5)
22.55 Przegląd muzyczny
23.15 Komentarz dnia
23.20 CNN — Headline News

NIEDZIELA, 11 XI 1990 r.
PROGRAM I

7.30 „Kraj za miastem"
7.55 „Po gospodarsku"
8.10 „Od niedzieli do niedzieli"
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film z serii „Niebezpieczna zatoka" (10)
10.30 „Skarby Jasnogórskie" — film dok.
10.55 „Szczęśliwe dni Benedykta Jerzego Dorysa" — film dok.
11.25 „Najdumniejsza z pieśni" — pr. dok.
11.50 Uroczysta odprawa wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza
13.00 Teatr Młodego Widza: W. Gomulicki — „Wspomnienia niebieskiego mundurka" (cz. 1)
13.45 Tel. Koncert Życzeń
14.30 „Jedna z żołnierskich dróg" — film dok.
15.10 „Śluby ułańskie — film pol.
16.30 „Prawdziwi marynarze nigdy nie umierają" — film dok.
17.15 Teleexpress
17.30 Film dokumentalny
17.50 Portrety (Henryk Wars)
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 Film fab.
21.20 „7 dni — świat"
21.50 „Pieśni patriotyczne"
22.20 Wiadomości wieczorne
22.35 Sportowa niedziela

PROGRAM II

6.30 Panorama dnia
6.40 „I wzleciał Orzeł Biały" — pr. dok.
7.20 „Przegląd tygodnia" (dla niesł.)
7.55 „Fanny i Aleksander" (2)
9.10 „Jutro poniedziałek"
9.30 Program lokalny
10.00 CNN — Headline News
10.15 „Santa Barbara" — serial USA
11.45 „Express Dimanche"
12.00 Program dnia
12.05 Polska Kronika Filmowa
12.15 „Ostatni legioniści" — pr. dok.
12.55 100 pytań do...
13.25 Program publicystyczny
14.05 Maciej Niesiołowski — Z batutą i z humorem
14.15 „Latający doktorzy" (9)
15.15 „Piłsudski" — film dok.
16.15 „Podróże w czasie i przestrzeni"
16.35 „Witkacego wywoływanie duchów"
17.00 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata"
19.00 „Wydarzenie tygodnia"
19.30 „Galeria 2"
20.00 „Wieczór polski"
21.30 Panorama dnia
21.45 „Cztery kobiety" (2)
23.05 „Witkacego wywoływanie duchów"
23.20 „Rozmowy bez sekretów"

PONIEDZIAŁEK, 12 XI 1990 r.
PROGRAM I

13.30 Spotkania z literaturą
14.05 Agroszkoła
14.35 Język francuski (9)
15.05 MEN wyjaśnia, informuje, proponuje
15.30 Uuiwersytet Nauczycielski
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 „Video-Top"
16.20 „Luz"
17.15 Teleexpress
17.30 Encyklopedia II wojny świat.
17.55 „Rodzina Kanderów" (8)
18.50 „10 minut"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Nim słońce wzejdzie" (1, 2) — film dok.
22.10 „Rzeczpospolita samorządna"
22.40 Wiadomości wieczorne
22.55 Sport
23.10 „Jazz Jamboree '90"
23.45 Język niemiecki (4)

PROGRAM II

13.35 „Przegląd prasy"
13.45 Antena „2"
14.00 CNN — Headline News
14.15 „Magazyn piłkarski"
15.00 „Zwierzęta wokół nas"
15.30 „Cudza krew" (1) — serial fr.
16.30 „Ojczyzna — polszczyzna"
16.45 „Widziane z Gdańska"
17.00 Program muzyczny
17.30 Jeeter Mason i magiczne słuchawki" — film USA
17.55 Uniwersalny kurs. j. ang.
18.00 Program lokalny
18.30 Przegląd PKF
19.00 „M.A.S.H." — serial USA
19.30 Język angielski (4)
20.00 „Auto-moto fan klub"
20.30 „Bez emocji" — pr. publ.
21.00 „Studio tajemnic"
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Rozmowy o cierpieniu"
22.10 „Cudza krew" (1) — serial fr.
23.10 Studio im. A. Munka

WTOREK, 13 XI 1990 r.
PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Przyjemne z pożytecznym"
9.55 „Dynastia" (50) — serial USA
12.00 „Wokół nas"
12.30 „Wśród ludzi"
13.00 Chemia
13.30 „Od przysłowia do przysłowia"
14.00 Agroszkoła
14.35 „Królowie mórz"
15.05 „W świecie sztuki"
15.30 Tele-radio-komputer
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 „Video-Top"
16.20 „Tik-Tak"
16.50 „Misia Yogi wyprawa po skarby"
17.15 Teleexpress
17.30 „10 minut"
17.45 „Pole chwały" — film dok.
18.50 „Spin" — mag. popul.-naukowy
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
19.50 Spotkanie z min. J. Kuroniem
20.05 „Dynastia" (50)
20.55 „Listy o gospodarce"
21.25 „De Gaulle" (1) — serial fr.
22.40 Wiadomości wieczorne
22.55 Sport
23.10 Leksykon pol. muz. rozr. „S"
24.00 Język francuski (4)

PROGRAM II

7.00 CNN — Headline News
7.15 Uniwersalny kurs j. ang.
7.20 Magazyn TV Śniadaniowej
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
11.00 „Burda" — świat mody
11.15 „Złote czasy radia" — film
12.40 Film dokumentalny
13.20 „Przegląd prasy"
13.30 „Dookoła świata"
14.00 CNN — Headline News
14.15 Magazyn ekologiczny
14.45 „Studio aktywnej telewizji"
15.00 „Ulica Sezamkowa"
16.00 „Kontakt TV"
17.00 „National Geographic" (4)
17.55 Uniwersalny kurs j. ang.
18.00 Program lokalny
18.30 Program publicystyczny
19.30 Język angielski (34)
20.00 „Non stop kolor"
21.00 Wywiady Ireny Dziedzic
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Złote czasy radia" — film
23.20 „Kulisy"
23.50 Komentarz dnia
23.55 CNN — Headline News

ŚRODA, 14 XI 1990 r.
PROGRAM I

7.40 „Express gospodarczy"
8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Hannussen" — film węg.
11.25 „Po sześćdziesiątce"
12.00 „Kryptonim Klio" (4)
12.30 „Skarby Jagiellonki" (1)
13.00 „My dorośli"
13.30 Spotkania z literaturą
14.05 Agroszkoła
14.35 Ekonomika dla rolnika
14.45 Chemia bez tajemnic
15.00 Język niemiecki (11)
15.30 Uniwersytet Nauczycielski
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 „Video-Top"
16.20 „Sami o sobie"
16.45 „Karino" (10)
17.15 Teleexpress
17.30 „System" — pr. publ.
17.45 Rolnicze rozmaitości
18.10 Klinika zdrowego człowieka
18.30 Program dokumentalny
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Hannussen" — film węg.
22.05 Rozmowy w „Res Publice"
22.45 Wiadomości wieczorne
23.00 Program rozrywkowy
23.35 Język angielski (4)

PROGRAM II

7.00 — CNN — Headline News
7.15 Uniwersalny kurs. j. ang.
7.20 Magazyn TV Śniadaniowej
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
11.00 „Burada" — świat mody
11.15 „Córy słońca" (2) — s. austr.
12.15 Gdański Kwartet Dęty
13.40 „Express gospodarczy"
14.00 CNN — Headline News
14.20 „Przegląd prasy"
14.30 Publicystyka
15.00 „Ulica Sezamkowa"
16.00 „Kontakt TV"
17.00 „Szpital na peryferiach" (20)
17.55 Uniwersalny kurs j. ang.
18.00 Program lokalny
18.30 Program publicystyczny
19.00 Magazyn „102"
19.30 Język francuski (4)
20.00 Program o sztuce
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Telewizja nocą"
22.40 „W labiryncie" — serial TP
23.10 Komentarz dnia
23.15 CNN — Headline News
23.30 Uniwersalny kurs. j. ang.

CZWARTEK, 15 XI 1990 r
PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Ulice San Francisco" — serial
10.25 „To się może przydać"
12.00 „Ceramika" — jap. serial anim.
12.30 „Skarby Jagiellonki" (2)
13.00 Fizyka
13.30 Spotkania z literaturą
14.05 Agroszkoła
14.25 „Ziemia — nasza planeta"
15.05 „Kim być?" — pr. dla maturz.
15.30 Edukacja ekonomiczna
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości
16.10 „Video-Top"
16.20 „Kwant"
17.15 Teleexpress
17.30 „Spojrzenia"
17.45 „10 minut"
18.10 „Mozaika polityczna II Rzeczypospolitej
18.50 „Magazyn katolicki"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Ulice San Francisco" (10)
21.00 „Pegaz"
21.30 „Interpelacje"
22.30 Wiadomości wieczorne
22.45 Sport
23.00 Recital zespołu „Lombard"
23.35 Język angielski (34)

PROGRAM II

7.00 CNN — Headline News
7.15 Uniwersalny kurs j. ang.
7.20 Magazyn TV Śniadaniowej
8.00 Panorama dnia
8.10 „Ulica Sezamkowa"
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Magazyn TV Śniadaniowej
11.00 „Burda"
11.15 Film fabularny
13.00 Program o sztuce
14.00 CNN — Headline News
14.15 Publicystyka
15.00 „Ulica Sezamkowa"
16.00 Za chwilę dalszy ciąg programu
17.00 Spotkanie z A. Kaszpirowskim
17.55 Uniwersalny kurs. j. ang.
18.00 Program lokalny
18.30 „Cudowne lata" (20)
18.55 Program publicystyczny
19.30 Język niemiecki (4)
20.00 Studio Sport
21.00 „Ekspres reporterów"
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Błazen i królowa" — spektakl
23.40 Refleksje nad filozofią pracy
23.55 Komentarz dnia

Справаздача аб адкрыцці Беларускага музея ў Гайнаўцы ● Ніл Эшэрсан — пра Польшчу, а Чэслаў Мілаш — пра Беларусь ● Новае ў літаб'яднанні „Белавежа" ● Беластоцкія сустрэчы з паэзіяй ● У цяні Ватыкану ● Царква ў Бранску.

ПАРОДЫІ

АГЛЕДЗІНЫ

Я голас твой прывёз к сабе дамоў...
Алесь Бадак

Я голас твой к сабе дамоў прывёз
Паслухаць даць бацькам сваім
І каб параілі, ці варта лёс
Мне звязваць з голасам такім.
„Як, — запытаў, — ці згодны ажаніць?"
А бацька з маці мне ўсур'ёз:
„Па голасе нам цяжка ацаніць —
Ты б лепш усю яе прывёз..."

Анатоль Зэкаў
(„Маладосць", № 8/90)

Турыст прыехаў у Лондан на свята. Ішоў моцны дождж. Запытаў ён насільшчыка:
— Як вы думаеце, колькі будзе трываць такое надвор'е?
— Я не ведаю, сэр, я жыву тут толькі 15 гадоў, — сказаў насільшчык.

* * *

Суддзя ў дантыста:
— Палажыце правую руку на Біблію і прысягніце, што вы вырвеце зуб, і нічога больш.

* * *

— Вы зноў спазніліся на лекцыю, Браўн.
— Так, спадар прафесар. Я праспаў.
— Божа ж мой, вы яшчэ і дома спіце!

* * *

— Вельмі шкада, але яна сказала, што яе няма дома, — гаворыць служанка.
— Цудоўна! Скажыце ёй, што я не прыйшоў, — адказаў містэр Браўн.

— Мама, ці я прыгожая?

НІЎКА

— Знаеш што? Ты будзеш іх вырабляць, а я прадаваць...

шолыкі без цуваў

З КНІГІ ЯЎРЭЙСКАГА ГУМАРУ

Янкель і Герш едуць у Варшаву за супольнымі інтарэсамі. Раптам у купэ ўрываюцца бандыты і крычаць:
— Рукі ўверх!
Усе падымаюць рукі. Бандыты пачынаюць шнырыць па кішэнях пасажыраў. Янкель звяртаецца да захопнікаў:
— Я вельмі хворы. Ці можна мне апусціць рукі?
Бандыты вырашылі, што стары яўрэй не з'яўляецца небяспечны і згадзіліся.
Тады Янкель вымае з кішэні тысячу злотых і звяртаецца да Герша:
— Вось табе тысяча злотых, якія я табе вінаваты.

* * *

Багаты памешчык паклікаў гандляра Янкеля.
— Слухай, Янкель, патрэбны мне два харты.
— Няма праблемы. Акурат у мяне дзве штукі на продаж. А колькі дасце?
— Дзвесце рублёў.
— Дзвесце рублёў? Вы бадай жартуеце? Гэта немагчыма. Да пабачэння!
— Пачакай, Янкель, колькі хочаш?
— Чатырыста.
— А прыгожыя яны?
— Лепшых нідзе не знойдзеце!
— Ну, то няхай табе будзе чатырыста.
Выйшаўшы ад памешчыка, Янкель сустрэў свайго прыяцеля Сруля і пытаецца:
— Не ведаеш ты часам, што такое харты?

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Добраахвотныя ахвяраванні працаўнікоў Чыгуначнага дэпо ў Чаромсе.

3415.	Аляксандр Свентахоўскі	— 1000 зл.
3416.	Ян Дубковіч (II)	— 150 зл.
3417.	Уладзімір Баранаў	— 2000 зл.
3418.	Леанід Карнэлюк	— 2000 зл.
3419.	Міхал Лашкевіч	— 2000 зл.
3420.	Мікалай Канашук	— 1000 зл.
3421.	Анатоль Аніщчук	— 2000 зл.
3422.	Сцяпан Саўчук	— 2000 зл.
3423.	Уладзімір Буйноўскі	— 1000 зл.
3424.	Мікалай Чыквін	— 2000 зл.
3425.	Ян Міхальчук	— 3000 зл.
3426.	Ян Рошчанка (II)	— 2000 зл.
3427.	Ян Саўчук (I)	— 2000 зл.
3428.	Міхал Дацюк	— 2000 зл.
3429.	Пётр Рожук	— 2000 зл.
3430.	Ілья Маркевіч	— 1000 зл.

ПАДПІШЫЦЕСЯ НА „НІВУ"!

Паведамляем нашых чытачоў, што ў **1991 г. экземпляр „Нівы" будзе каштаваць 800 зл.** У сувязі з гэтым зменяцца такса кошты падпіскі.

У аддзелах „Рух" падпіска на I квартал каштуе 10400 зл., а з высылкай за граніцу звычайнай поштай — на 100 прац. даражэй (20.800 зл.). Прымаюць яны падпіску на I квартал 1991 г. да 20 лістапада г.г. Грошы на высылку „Нівы" за граніцу трэба пералічваць на наступны рахунак.

PBK XIII Oddział Warszawa
Nr 370044-1195-139-11
Centrala Kolportażu Prasy
00-958 W-wa, skr. poczt. 12

На „Ніву" можна таксама падпісацца і ў Беларускім грамадска-культурным таварыстве, якое з'яўляецца выдаўцом нашага тыднёвіка. Грошы на гэтую форму падпіскі трэба пералічваць на рахунак:

NBP O/O Białystok
Nr 5021-3203-132
ZG BTSK, Białystok, ul. Warszawska 11

Па пераводзе просім зазначыць, на які перыяд заключаецца падпіска.

Кошт падпіскі ў заходнія краіны:
— звычайнай поштай — 5 амерыканскіх долараў на квартал (20 ам. дол. на год);
— авіяпоштай: у ЗША і Канаду — 10 ам. дол. на квартал (40 ам. дол. на год); у Аўстралію — 14 ам. дол. на квартал (56 ам. дол. на год).

Кошт падпіскі ў Польшчы — 19500 зл. на квартал (78.000 зл. на год). Змена цаны падпіскі ў БГКТ можа быць выклікана зменай коштаў паштовай перасылкі.

РЭДАКЦЫЯ

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Suraska 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne 15-062 Białystok, ul. Warszawska 11.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty

I. Prenumerata pocztowa.

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek, w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na I kwartał 1991 r. upływa 20 listopada 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty na I kwartał 1991 r. wynosi 10.400 zł + 3.250 zł za doręczenie. W 1991 r. cena 1 egz. wynosić będzie 800 zł.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28. Nr konta: PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

II. Prenumerata własna — prowadzona przez wydawcę.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 1.300 zł.

Cena prenumeraty miesięcznej:
— grudzień — 6.500 zł.

Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 16.900 zł.

Wpłaty przyjmuje Zarząd Główny BTSK, Białystok, ul. Warszawska 11, Nr konta NBP O/O Białystok, 5021-3203-132.
Zam. 1470/90.